

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

127. Элчин сайдыг тохоон томилох тухай Дугаар 17 277

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

128. Журам шинэчлэн батлах тухай Дугаар 394 278

129. Тогтоол, тогтоолын хавсралтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай Дугаар 398 291

130. Журам батлах тухай Дугаар 410 295

131. Мэдээллийн ил тод байдлыг хангах нийтлэг журам батлах тухай Дугаар 411 299

132. Журамд өөрчлөлт оруулах тухай Дугаар 412 304

133. Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай Дугаар 415 305

134. Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай Дугаар 416 306

135. Цөм сүргийн үржлийн аж ахуйн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай Дугаар 420 327

136. Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийн 2014 оны хэмжээг тогтоох тухай Дугаар 423 327

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2014 оны 02 дугаар
сарын 05-ны өдөр

Дугаар 17

Улаанбаатар
хот

**Элчин сайдыг тохоон
томилох тухай**

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн гучин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5, Ерөнхийлөгчийн тухай Монгол Улсын хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 3, Дипломат албаны тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Монгол Улсаас Швейцарын Холбооны Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Лувсанцэрэнгийн Оргилыг эгүүлэн татаж, Монгол Улсаас Швейцарын Холбооны Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайдаар Ваанчигийн Пүрэвдоржийг томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2013 оны 11 дүгээр
сарын 30-ны өдөр

Дугаар 394

Улаанбаатар
хот

Журам шинэчлэн батлах тухай

“Үндэсний үйлдвэрлэгчийг дэмжих, ажлын байр нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2011 оны 30 дугаар тогтоол, “Малчид, үндэсний үйлдвэрлэгчдийг дэмжих зарим арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2012 оны 74 дүгээр тогтоолыг тус тус хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Хонины ноос, тэмээний ноос бэлтгэж үндэсний үйлдвэрт тушаасан хоршооны гишүүн малчин, мал бүхий этгээдэд мөнгөн урамшуулал олгох журам”-ыг нэгдүгээр хавсралтаар, “Үндэсний боловсруулах үйлдвэрт арьс, шир бэлтгэн тушаасан хоршооны гишүүн малчин, мал бүхий этгээдэд мөнгөн урамшуулал олгох журам”-ыг хоёрдугаар хавсралтаар тус тус шинэчлэн баталсугай.

2. Энэ тогтоол баталсантай холбогдуулан “Журам батлах тухай” Засгийн газрын 2011 оны 221 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралт, “Журам батлах тухай” Засгийн газрын 2013 оны 48 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтыг тус тус хүчингүй болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.АЛТАНХУЯГ

**ҮЙЛДВЭР, ХӨДӨӨ
АЖ АХУЙН САЙД**

Х.БАТТУЛГА

Засгийн газрын 2013 оны 394 дүгээр
тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

ХОНИНЫ НООС, ТЭМЭЭНИЙ НООС БЭЛТГЭЖ ҮНДЭСНИЙ
ҮЙЛДВЭРТ ТУШААСАН ХОРШООНЫ ГИШҮҮН МАЛЧИН,
МАЛ БҮХИЙ ЭТГЭЭДЭД МӨНГӨН УРАМШУУЛАЛ
ОЛГОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Үргэлж-хэвийн ангиллын ноос боловсруулдаг үндэсний үйлдвэр (үйлдвэр, цех зэрэг)-т тушаасан хоршооны гишүүн* малчин, мал бүхий этгээд (цаашид “малчин, мал бүхий этгээд” гэх)-д мөнгөн урамшуулал олгох ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих, тайлагнахтай холбогдсон харилцааг энэхүү журмаар зохицуулна.

1.2. Ноос боловсруулдаг үндэсний үйлдвэр (цаашид “үйлдвэр” гэх)-т хонь, тэмээний ноос нийлүүлсэн малчин, мал бүхий этгээдэд урд оны жилийн эцсээр тоологдсон малын А данс дахь хонь, тэмээний тоо болон ноосны гарцын стандартыг үндэслэн урамшуулал олгоно.

1.3. Үйлдвэр нь ноосыг самнах эсхүл дараа (ээрэх, нэхэх, сүлжих)-гийн шатны боловсруулалт хийх эсхүл хивс, эсгий, эсгий бүтээгдэхүүн хийх зэрэг дагнасан болон цогц технологи бүхий эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч байна.

1.4. Үйлдвэрт ноос бэлтгэж тушаасан малчин, мал бүхий этгээдэд мөнгөн урамшуулал олгох талаархи хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр, энэхүү журмыг тухайн нутаг дэвсгэртээ сурталчлах, энэ чиглэлээр малчдад сургалт явуулах ажлыг аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар зохион байгуулна.

Хоёр. Урамшуулалд хамрагдах малчин, мал бүхий этгээд болон ноосон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдийн холбоонд тавигдах шаардлага

2.1. Малчин, мал бүхий этгээд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.1.1. хонь болон тэмээг мал эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд технологит хугацаанд тогтмол хамруулсан байх;

2.1.2. энэхүү журмын 1.2-т заасан стандартын шаардлагыг хангасан ноосыг төрлөөр нь 50-100 кг-аар савлаж бэлтгэх;

2.1.3. энэ журмын 3.3-т заасан баримтад өөрийн харилцах банкны нэр, дансныхаа дугаарыг бичиж, малчин өрхийн баталгааны тэмдэг*-ээр баталгаажуулна.

*Тайлбар: Энэхүү журамд заасан “хоршооны гишүүн” гэснийг 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

*Тайлбар: Энэхүү журамд байгаа “малчин өрхийн баталгааны тэмдэг” гэсэн тодотголыг 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

2.2. Ноосон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдийн холбоо (цаашид “холбоо” гэх) нь дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

2.2.1. үйлдвэрийн жагсаалтыг жил бүрийн 4 дүгээр сард багтаан баталж, олон нийтэд зарлах;

2.2.2. энэхүү журамд заасан баримтын загварыг 2002 оны Санхүү, эдийн засгийн сайд, Үндэсний статистикийн газрын даргын хамтарсан “Загвар батлах тухай” 171/111 дүгээр тушаалын хавсралтаар баталсан “Бараа материалын тооцооны баримт”-ын загварт нийцүүлэн холбогдох мэдээлэл, ялгах тэмдэглэгээг тусгаж хэрэглэх;

2.2.3. үйлдвэрийн төлөөлөгчид итгэмжлэл олгох;

2.2.4. худалдан авсан ноосонд чанарын тордолт хийх, гарах хохирлыг бүрэн хариуцах гэрээг үйлдвэрийн төлөөлөгчтэй байгуулж ажиллуулах;

2.2.5. энэхүү журмын 2.2.2-т заасан баримтын маягыг хуваарилах, олгох, тооцох.

Гурав. Урамшуулал олгох

3.1. Урамшууллын мөнгийг Монголбанкинд “Малчин” данс нээж, Монголбанкнаас тухайн малчин, мал бүхий этгээдийн банкин дахь дансанд шилжүүлж олгоно.

3.2. Малчин, мал бүхий этгээд нь данс бүхий банкиндаа хүсэлт гаргах эсхүл шинээр данс нээлгэх болон тухайн арилжааны банкны салбар холбогдох мэдээллийг банкны төвд, банкны төв нь Монголбанкинд тус тус хүргүүлнэ.

3.3. Үйлдвэр (ноос бэлтгэлийн төлөөлөгч) нь малчин, мал бүхий этгээдээс ноос хүлээн авахдаа баримтыг 3 хувь үйлдэж, малчин, мал бүхий

этгээдээр энэ журмын 3.2-т заасан дансыг нь бичүүлэн 2 хувийг малчин, мал бүхий этгээдэд, 1 хувийг өөртөө үлдээнэ.

3.4. Малчин, мал бүхий этгээд нь урамшуулалд хамрагдах хүсэлтээ энэхүү журмын 3.3-т заасан баримтын 1 хувийг хавсарган сум, дүүргийн мал эмнэлэг, үржлийн тасагт өгнө.

3.5. Сум, дүүргийн мал эмнэлэг, үржлийн тасгийн ажилтан нь ноос хүлээн авсан баримтыг үндэслэн малчин, мал бүхий этгээдийн хаяг, малын тоо, тушаасан ноосны хэмжээ, төрөл зэргийг гарган сум, дүүргийн Засаг даргаар баталгаажуулж холбогдох материалыг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын дэргэдэх хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газар (цаашид “хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газар” гэх)-т жил бүрийн 9 дүгээр сарын 1-ний дотор хүргүүлнэ.

3.6. Аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газар нь сум, дүүргээс ирүүлсэн материалыг бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сангийн холбогдох мэдээлэлтэй тулган нэгтгэж, холбогдох материалыг тухайн жилийн 9 дүгээр сарын 15-ны дотор Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ.

3.7. Ноосон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдийн холбоо нь гишүүн үйлдвэр тус бүрээс ноос худалдан авсан тухай бүртгэл, чанар шалгагчийн дүгнэлтийг авч нэгтгэн баталгаажуулж тухайн жилийн 9 дүгээр сарын 25-ны дотор Мал хамгаалах сангийн “Цахим бүртгэлийн систем”-рүү илгээнэ.

3.8. Мал хамгаалах сан нь энэхүү журмын 3.6, 3.7-д заасан материалыг харьцуулан хянаж, үйлдвэрт ноос бэлтгэж тушаасан малчин, мал бүхий этгээдэд мөнгөн урамшуулал олгох асуудлыг хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд танилцуулна.

3.9. Хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн нь уг танилцуулгыг үндэслэн урамшуулал олгох шийдвэр гаргаж, Сангийн яам дахь Төрийн сан, Монголбанкинд тус тус хүргүүлнэ.

3.10. Төрийн сан энэхүү журмын 3.9-д заасан шийдвэрийг үндэслэн урамшуулалд шаардагдах хөрөнгийг Мал хамгаалах сангийн данснаас Монголбанк дахь “Малчин” дансанд шийдвэр гарснаас хойш 3 хоногийн дотор шилжүүлнэ.

3.11. Монголбанк нь банкны төвөөс ирүүлсэн малчин, мал бүхий этгээдийн дансны талаархи мэдээллийг “Урамшуулал олгох тухай” хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэртэй тулгаж,

нягталсны үндсэн дээр малчин, мал бүхий этгээдэд олгох урамшууллын мөнгийг дээр дурдсан банкинд ажлын 1 өдөрт багтаан шилжүүлнэ.

3.12. Малчин, мал бүхий этгээдийн банкны нэр, дансны дугаар, регистрийн дугаар зөрсөн эсхүл урамшуулал авах зорилгоор банкинд давхар данс нээлгэсэн зөрчил илрүүлсэн тохиолдолд Монголбанк урамшууллын мөнгийг шилжүүлэхгүй бөгөөд холбогдох мэдээллийг банк болон Мал хамгаалах сангаас шаардана.

3.13. Малчин, мал бүхий этгээдийн харилцагч банк нь Монголбанкнаас шаардсаны дагуу банкны нэр, дансны дугаар, регистрийн дугаарын талаар шинэчилсэн мэдээллийг ажлын 3 хоногт багтаан хүргүүлнэ.

3.14. Малчин, мал бүхий этгээдийн материалд байгаа зөрчлийн тухай мэдээлэл болон уг зөрчлийг хэрхэн арилгах тухай мэдэгдлийг Мал хамгаалах сангаас тухайн аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газарт, хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газар нь сум, дүүргийн мал эмнэлэг, үржлийн тасагт ажлын 3 хоногт багтаан хүргүүлнэ.

3.15. Сум, дүүргийн мал эмнэлэг, үржлийн тасаг нь мэдэгдэл хүлээн авсанаас хойш ажлын 5 хоногт багтаан зөрчлийг арилгаж, аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газраар уламжлуулан Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ.

3.16. Мал хамгаалах сан нь 3.15-д заасан хугацаанд багтаан ирүүлсэн материалыг хүлээн авсанаас хойш ажлын 3 хоногт багтаан Монголбанкинд хүргүүлнэ.

3.17. Монголбанк нь банк болон Мал хамгаалах сангаас ирүүлсэн мэдээллийг хүлээн авсанаас хойш энэхүү журмын 3.11-т заасан хугацаанд тухайн малчны харилцах банк руу шилжүүлнэ.

Дөрөв. Урамшуулал олгохоос татгалзах үндэслэл

4.1. Энэхүү журмын 2.1-д заасан шаардлагыг хангаагүй, материал хүлээн авах хугацаанаас хоцроосон, буруу ташаа мэдээ ирүүлсэн, холбогдох материалыг бүрэн ирүүлээгүй, баримт бичигт засвар хийсэн малчин, мал бүхий этгээдийн материалыг сум, дүүргийн мал эмнэлэг, үржлийн тасгийн ажилтан хүлээн авахаас татгалзаж буцаана.

4.2. Энэхүү журмын 3.15-д заасан хугацаанд холбогдох мэдээллийг шинэчлэн ирүүлээгүй тохиолдолд урамшуулал олгохгүй.

4.3. Хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь энэхүү журмын 6.4.2-т заасан жагсаалтад орсон болон мэдээлэл ирүүлээгүй үйлдвэрийг нийтэд мэдээлж, аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газар, холбоонд хүргүүлнэ.

4.4. Мал хамгаалах сан нь энэхүү журмын 4.3-т заасан үйлдвэрт ноосоо тушаасан малчинд урамшуулал олгохгүй.

Тав. Урамшуулал олгох хөрөнгийг төлөвлөх

5.1. Аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газар нь мал тооллогын дүн, сүргийн эргэлтэд үндэслэн харьяа нутаг дэвсгэртээ дараа жилд бэлтгэн нийлүүлэх боломжтой хонь, тэмээний ноосны хэмжээ, нутаг дэвсгэртээ байгаа үйлдвэрийн жагсаалт, тэдгээрийн хүчин чадлыг сум, дүүрэг тус бүрээр гаргаж, жил бүрийн II улиралд багтаан Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ.

5.2. Холбоо нь үйлдвэр тус бүрийн дараа жил худалдан авах ноосны хэмжээг нэр, төрлөөр гаргуулж нэгтгэн жил бүрийн II улиралд багтаан Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ.

5.3. Мал хамгаалах сан нь энэхүү журмын 5.1, 5.2-т заасан мэдээллийг харьцуулан судалж, дараа жил үйлдвэрт ноосоо тушаах хоршооны гишүүн малчин, мал бүхий этгээдэд олгох урамшууллын хэмжээг төлөвлөн хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний төсвийн багцад тусгуулах санал тавина.

Зургаа. Тайлагнах, хяналт тавих

6.1. Үйлдвэрт ноос бэлтгэж тушаасан малчин, мал бүхий этгээдэд мөнгөн урамшуулал олгох талаархи хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилт, малчдад урамшуулал олгох ажилд сум, дүүргийн Засаг дарга хяналт тавина.

6.2. Улсын хэмжээнд энэхүү журмын хэрэгжилтэд хөдөө аж ахуйн болон төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага хяналт тавьж ажиллана.

6.3. Урамшуулал олгох үйл ажиллагааг дараах байдлаар тайлагнана:

6.3.1. Монголбанк нь урамшууллын мөнгө олгож байгаа банктай тооцоо нийлж, тайланг 12 дугаар сарын 20-ны дотор Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ;

6.3.2. Төрийн сангаас ноосны урамшуулалд олгосон санхүүжилт нь арилжааны банкинд шилжүүлэх мөнгөнөөс илүү гарсан тохиолдолд үлдэгдэл мөнгийг Төрийн сан дахь Мал хамгаалах сангийн дансанд буцаана;

6.3.3. Мал хамгаалах сан нь тухайн онд урамшуулалд хамрагдсан малчин, мал бүхий этгээдийн бүртгэл, хөрөнгийн зарцуулалтын талаархи мэдээ, тайланг дараа оны 1 дүгээр сарын 30-ны дотор хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ;

6.3.4. Мал хамгаалах сан нь жил бүр урамшуулалд шаардагдах хөрөнгийн зарцуулалт, санхүүгийн тайланд дараа оны II улиралд багтаан аудит хийлгүүлнэ;

6.3.5. Мал хамгаалах сан нь урамшуулал олгох асуудлыг төлөвлөх, олгох асуудалтай холбоотой материал, мэдээлэл, тайланг архивын нэгж болгон хадгална.

6.4. Үйлдвэр худалдан авсан ноосоороо эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж байгаа эсэхийг дараах байдлаар хянана:

6.4.1. холбоо нь үйлдвэр бүр худалдан авсан ноосоороо эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж байгаа явцтай улирал бүр танилцаж, тайланг дараа оны 6 дугаар сарын 1-ний дотор хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ;

6.4.2. холбоо үйлдвэрлэсэн эцсийн бүтээгдэхүүний мэдээллээ ирүүлээгүй үйлдвэрийн нэрийг нийтэд мэдээлж, мэдээллийг нөхөн авч нэгтгэн 6 дугаар сарын 15-ны дотор багтаан хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

6.5. Үйлдвэр нь малчин, мал бүхий этгээдээс ноос худалдан авахдаа зах зээлийн үнийг баримталж байгаа эсэхэд холбоо хяналт тавина.

Долоо. Хариуцлага

7.1. Үйлдвэр хуурамч мэдээлэл гаргаж өгсөн эсхүл тогтоосон хугацаанд холбогдох мэдээллийг ирүүлээгүйгээс малчин, мал бүхий этгээдэд учирсан хохирлыг уг үйлдвэр бүрэн хариуцна.

7.2. Үйлдвэр малчин, мал бүхий этгээдийн нийлүүлсэн ноосны хэмжээ, чанар, ангиллын талаар буруу мэдээ ирүүлсэн, худал баримт бүрдүүлж өгсөн тохиолдолд тухайн үйлдвэрийн гаргасан бусад

баримтыг мөн адил хүлээн авахгүй бөгөөд зээл болон бусад дэмжлэгт хамруулахгүй.

7.3. Малчин, мал бүхий этгээдийн бэлтгэсэн ноосонд ариун цэврийн хуурамч гэрчилгээ олгосон хувийн мал эмнэлгийн нэгжийн үйл ажиллагаа явуулах эрхийг нь хасч, хохирлыг нөхөн төлүүлнэ. Малчин нь өрхийн баталгааны тэмдгийг бусдад ашиглуулахгүй байхыг бүрэн хариуцна.

7.4. Ноосны урамшуулал хариуцсан ажилтан нь урамшуулалтай холбоотой мэдээллийг цахим бүртгэлийн системд буруу оруулсан, засварласан тохиолдолд үүнээс үүдэн гарах хохирлыг бүрэн хариуцна.

Засгийн газрын 2013 оны 394 дүгээр
тогтоолын 2 дугаар хавсралт

ҮНДЭСНИЙ БОЛОВСРУУЛАХ ҮЙЛДВЭРТ АРСЬ,
ШИР БЭЛТГЭН ТУШААСАН ХОРШООНЫ ГИШҮҮН
МАЛЧИН, МАЛ БҮХИЙ ЭТГЭЭДЭД МӨНГӨН
УРАМШУУЛАЛ ОЛГОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Арьс, ширийг гүн боловсруулах үндэсний үйлдвэр (цех, төв, цэг зэрэг)-т (цаашид “үйлдвэр” гэх) арьс, ширийг стандартын дагуу бэлтгэн тушаасан, малаа гарал үүслийн баталгаажуулалтад хамруулсан хоршооны гишүүн* малчин, мал бүхий этгээдэд (цаашид “малчин, мал бүхий этгээд” гэх) мөнгөн урамшуулал олгох ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих, тайлагнахтай холбогдсон харилцааг энэхүү журмаар зохицуулна.

1.2. “Арьс, ширийг гүн боловсруулдаг үйлдвэр” гэдэгт арьс, ширийг хатаах боловсруулалт хийсний дараа элдэж зөөлрүүлэн гүйцэд боловсруулах хүчин чадал бүхий үйлдвэр хамаарна.

1.3. Үйлдвэрт арьс, шир тушаасан малчинд мөнгөн урамшуулал олгох талаархи хууль тогтоомж, журмыг тухайн нутаг дэвсгэртээ сурталчлах, малчдад сургалт явуулах ажлыг аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар зохион байгуулна.

Хоёр. Урамшуулалд хамрагдах малчин, мал бүхий
этгээдэд тавигдах шаардлага

2.1. Малчин, мал бүхий этгээдэд дараах шаардлага тавигдана:

2.1.1. малаа бүртгэлийн нэгдсэн санд бүртгүүлж, мал эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд технологийн хугацаанд нь тогтмол хамруулсан, эрүүл болохыг баталгаажуулсан эрүүл мэндийн гэрчилгээ авах;

2.1.2. өөрийн харилцах банкны нэр, дансны дугаараа арьс, шир бэлтгэлийн баримтад зөв, гаргацтай бичиж, малчин өрхийн баталгааны тэмдэг* дарах;

2.1.3. энэхүү журмын 3.1.1-д заасан жагсаалтад багтсан үйлдвэрт арьс, ширээ тушаах.

Гурав. Урамшуулал олгох үйл ажиллагаанд Монголын арьс, ширний үйлдвэрлэлийн холбооны оролцоо

3.1. Монголын арьс, ширний үйлдвэрлэлийн холбоо (цаашид “холбоо” гэх) нь дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

*Тайлбар: Энэхүү журамд заасан “Малаа гарал үүслийн баталгаажуулалтад хамруулсан хоршооны гишүүн” гэснийг 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

*Тайлбар: Энэхүү журамд байгаа “малчин өрхийн баталгааны тэмдэг” гэсэн тодотголыг 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

3.1.1. арьс, ширийг гүн боловсруулдаг үйлдвэрийн жагсаалтыг жил бүрийн 8 дугаар сард баталж, олон нийтэд зарлах;

3.1.2. энэхүү журамд заасан баримтын загварыг 2002 оны Санхүү, эдийн засгийн сайд, Үндэсний статистикийн газрын даргын хамтарсан “Загвар батлах тухай” 171/111 дүгээр тушаалын хавсралтаар баталсан “Бараа материалын тооцооны баримт”-ын загварт нийцүүлэн холбогдох мэдээлэл, ялгах тэмдэглэгээг тусгаж хэрэглэх;

3.1.3. холбооны болон мал бэлтгэлийн төлөөлөгчид итгэмжлэл олгох;

3.1.4. худалдан авсан арьс, ширэнд чанарын тордол хийх, гарах хохирлыг бүрэн хариуцах гэрээг холбооны төлөөлөгчтэй байгуулж ажиллуулах;

3.1.5. энэхүү журмын 3.1.2-т заасан баримтын маягыг хуваарилах, олгох, тооцох.

Дөрөв. Урамшуулал олгох

4.1. Малчин, мал бүхий этгээд нь өөрийн харилцдаг банкиндаа хүсэлт гаргах эсхүл шинээр данс нээлгэх болон тухайн банкны салбар холбогдох мэдээллийг банкны төвд, банкны төв нь Монголбанкинд тус тус хүргүүлнэ.

4.2. Орон нутаг дахь Монголын арьс, ширний үйлдвэрлэлийн холбооны төлөөлөгч (цаашид “холбооны төлөөлөгч” гэх), мал бэлтгэлийн төлөөлөгч, малчнаас арьс, шир эсхүл бэлтгэлийн мал хүлээн авахдаа баримтад энэхүү журмын 4.1-д заасан дансыг бичүүлж, малчин өрхийн баталгааны тэмдгээр баталгаажуулан 3 хувь үйлдэж 1 хувийг өөртөө, 2 хувийг малчин, мал бүхий этгээдэд хүлээлгэн өгнө.

4.3. Малчин, мал бүхий этгээд нь мал бэлтгэлийн төлөөлөгчид мал худалдах тохиолдолд малыг нядалсны дараа арьс, ширийг үндэсний үйлдвэр эсхүл холбооны төлөөлөгчид нийлүүлэх нөхцөлийг гэрээндээ тусгана.

4.4. Мал бэлтгэлийн төлөөлөгч нь арьс, ширийг чанар байдлыг нь алдагдуулалгүйгээр баримтын хамт үйлдвэрт эсхүл холбооны төлөөлөгчид тушаана.

4.5. Малчин, мал бүхий этгээд нь энэхүү журмын 4.2-т заасан баримтын 1 хувийг сум, дүүргийн мал эмнэлэг, үржлийн тасгийн ажилтанд өгнө.

4.6. Сум, дүүргийн мал эмнэлэг, үржлийн тасгийн ажилтан баримтыг малчин, мал бүхий этгээдээс хүлээн авч, хаяг, малын тоо, бүртгэлийн нэгдсэн сангийн мэдээлэлтэй тулган, тушаасан арьс, ширний болон худалдан борлуулсан малын төрөл, тоо хэмжээг нэгтгэн сум, дүүргийн Засаг даргаар баталгаажуулж холбогдох материалыг аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газарт жил бүрийн 7 дугаар сарын 15-ны болон 1 дүгээр сарын 15-ны дотор хоёр удаа хүргүүлнэ.

4.7. Аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газар нь сум, дүүргээс ирүүлсэн материалыг бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан болон анхан шатны баримттай тулган нэгтгэж, аймгийн хэмжээний материалыг 8 дугаар сарын 15-ны болон 2 дугаар сарын 15-ны дотор жилд хоёр удаа Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ.

4.8. Холбоо нь үйлдвэр тус бүрээс арьс, шир худалдан авсан бүртгэл болон баримтыг нэгтгэн жил бүрийн 8 дугаар сарын 15-ны болон 2 дугаар сарын 15-ны дотор жилд хоёр удаа Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ.

4.9. Мал хамгаалах сан нь аймаг, нийслэл болон холбооноос ирүүлсэн материалыг харьцуулан хянаж, үндэсний үйлдвэрт стандартын дагуу бэлтгэсэн арьс, шир тушаасан малчинд урамшуулал олгох асуудлыг хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд танилцуулна.

4.10. Хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн урамшуулал олгох шийдвэрийг гаргаж, Сангийн яам дахь Төрийн сан, Монголбанкинд тус тус хүргүүлнэ.

4.11. Төрийн сан урамшуулалд шаардагдах мөнгийг энэхүү журмын 4.10-т заасан шийдвэрийг хүлээн авсанаас хойш ажлын 3 хоногт багтаан Мал хамгаалах сангийн данснаас Монголбанк дахь “Малчин” дансанд шилжүүлнэ.

4.12. Монголбанк банкны төвөөс ирүүлсэн малчны дансны мэдээллийг энэхүү журмын 4.11-д заасан хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэртэй тулгаж, урамшууллын мөнгийг банкинд 1 хоногийн дотор шилжүүлнэ.

4.13. Малчин, мал бүхий этгээдийн банкны нэр, дансны дугаар, регистрийн дугаар зөрсөн эсхүл урамшуулал авах зорилгоор банкинд давхар данс нээлгэсэн зөрчил илрүүлсэн тохиолдолд Монголбанк урамшууллын мөнгийг шилжүүлэхгүй бөгөөд холбогдох мэдээллийг банк болон Мал хамгаалах сангаас шаардана.

4.14. Малчин, мал бүхий этгээдийн харилцагч банк нь Монголбанкнаас шаардсаны дагуу банкны нэр, малчны дансны дугаарын талаар шинэчилсэн мэдээллийг ажлын 3 хоногт багтаан хүргүүлнэ.

4.15. Малчин, мал бүхий этгээдийн материалд байгаа зөрчлийн тухай мэдээлэл болон уг зөрчлийг хэрхэн арилгах талаархи мэдэгдлийг Мал хамгаалах сангаас тухайн аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газарт, хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газар нь сум, дүүргийн мал эмнэлэг, үржлийн тасагт ажлын 3 хоногт багтаан хүргүүлнэ.

4.16. Сум, дүүргийн мал эмнэлэг, үржлийн тасаг нь мэдэгдэл хүлээн авсанаас хойш ажлын 5 хоногт багтаан зөрчлийг арилгаж, аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газраар уламжлуулан Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ.

4.17. Мал хамгаалах сан нь энэхүү журмын 4.16-д заасан хугацаанд багтаан ирүүлсэн материалыг хүлээн авсанаас хойш ажлын 3 хоногт багтаан Монголбанкинд хүргүүлнэ.

4.18. Монголбанк нь банк болон Мал хамгаалах сангаас ирүүлсэн мэдээллийг хүлээн авсанаас хойш энэхүү журмын 4.12-т заасан хугацаанд тухайн малчны харилцах банк руу шилжүүлнэ.

Тав. Урамшуулал олгохоос татгалзах үндэслэл

5.1. Малчин, мал бүхий этгээд нь энэхүү журмын 2 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд урамшуулал олгохгүй.

5.2. Энэхүү журмын 4.17-д заасан хугацаанд холбогдох мэдээллийг шинэчлэн ирүүлээгүй малчин, мал бүхий этгээдэд урамшуулал олгохгүй.

Зургаа. Урамшуулал олгох хөрөнгийг төлөвлөх

6.1. Аймаг, нийслэлийн хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан газар нь мал сүргийн эргэлтэд үндэслэн дараа жил бэлтгэн нийлүүлэх боломжтой бэлтгэлийн мал болон арьс, ширний төрөл, тоо хэмжээ, тухайн нутаг дэвсгэрт ажиллаж байгаа үйлдвэрийн жагсаалт, тэдгээрийн хүчин чадлыг сум, дүүрэг тус бүрээр гаргаж, жил бүрийн II улиралд багтаан Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ.

6.2. Холбоо нь үйлдвэр тус бүрийн дараа жил худалдан авах арьс, ширний төрөл, тоо хэмжээг үйлдвэрлэлийн хүчин чадалд нь нийцүүлэн гаргаж нэгтгэн жил бүрийн II улиралд багтаан Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ.

6.3. Мал хамгаалах сан нь тухайн жилийн сүргийн бүтэц болон энэхүү журмын 6.1, 6.2-т заасан мэдээллийг харьцуулан судалж, дараа жил үйлдвэрт нийлүүлэгдэх арьс, ширний төрөл, тоо хэмжээг тодорхойлно.

6.4. Мал хамгаалах сан нь энэхүү журмын 6.3-т заасныг үндэслэн малчин, мал бүхий этгээдэд олгох урамшууллын санхүүжилтийг төлөвлөж, хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний төсвийн багцад тусгуулах санал тавина.

Долоо. Тайлагнах, хяналт тавих

7.1. Урамшууллын мөнгө олголтыг дараах байдлаар тайлагнана:

7.1.1. урамшууллын мөнгө нь банкинд шилжүүлэх мөнгөнөөс илүү гарсан тохиолдолд Монголбанк үлдэгдэл мөнгийг Төрийн сан дахь Мал хамгаалах сангийн дансанд буцаана;

7.1.2. Монголбанк нь урамшууллын мөнгө олгож байгаа банктай тооцоо нийлж, тайланг жил бүрийн 5 дугаар сарын 1-ний болон 11 дүгээр сарын 1-ний өдрийн дотор тус тус Мал хамгаалах санд хүргүүлнэ;

7.1.3. үйлдвэр нь худалдан авсан арьс, ширний талаархи мэдээ, холбогдох баримтыг нэгтгэн холбоонд энэхүү журмын 4.8-д заасан хугацаанд багтаан хүргэнэ;

7.1.4. Мал хамгаалах сан нь тухайн онд урамшуулалд хамрагдсан малчны бүртгэл, хөрөнгийн зарцуулалтын талаархи мэдээ, тайланг дараа оны 2 дугаар сарын 1-ний болон 7 дугаар сарын 1-ний дотор хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад тус тус хүргүүлнэ;

7.1.5. Мал хамгаалах сан нь жил бүр урамшуулалд зарцуулсан хөрөнгө, санхүүгийн тайланд аудит хийлгүүлнэ;

7.1.6. Мал хамгаалах сан нь урамшуулал олгох асуудлыг төлөвлөх, олгохтой холбоотой материал, мэдээлэл, тайланг архивын нэгж болгон хадгална.

7.2. Урамшууллын мөнгө олголтыг дараах байдлаар хянана:

7.2.1. тухайн нутаг дэвсгэрт малчдад мөнгөн урамшуулал олгох үйл ажиллагаанд сум, дүүргийн Засаг дарга хяналт тавина;

7.2.2. улсын хэмжээнд энэхүү журмын хэрэгжилтэд хөдөө аж ахуйн болон төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага хяналт тавьж ажиллана;

7.2.3. үйлдвэр нь малчин, мал бүхий этгээд болон мал бэлтгэлийн төлөөлөгчөөс арьс, шир худалдан авахдаа зах зээлийн үнийг баримталж байгаа эсэхэд холбоо хяналт тавина;

7.2.4. холбоо худалдан авсан арьс, ширэнд чанарын тордолт хийх, гарах хохирлыг бүрэн хариуцах гэрээг холбооны төлөөлөгчтэй байгуулж, хэрэгжилтэд хяналт тавина.

7.3. Үйлдвэр худалдан авсан арьс, ширээр гүн боловсруулсан болон эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж байгаа эсэхийг дараах байдлаар хянана:

7.3.1. холбоо нь үйлдвэр тус бүр худалдан авсан арьс, ширээр гүн боловсруулсан болон эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж

байгаа явцтай улирал бүр танилцаж, тайланг дараа оны 6 дугаар сарын 1-ний дотор хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ;

7.3.2. холбоо арьс, ширээр гүн боловсруулсан болон эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэсэн мэдээллээ ирүүлээгүй үйлдвэрийн нэрийг нийтэд мэдээлж, мэдээллийг нөхөн авч нэгтгэн 6 дугаар сарын 15-ны дотор багтаан хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

Найм. Хариуцлага

8.1. Малчин, мал бүхий этгээдийн нийлүүлсэн арьс, ширний нэр төрөл, тоо хэмжээний талаар буруу ташаа мэдээ гаргасан, баримтыг засварласан үйлдвэрт хөнгөлөлтэй зээл дахин олгохгүй бөгөөд хохирлыг хуулийн дагуу нөхөн төлүүлнэ.

8.2. Малчинд арьс, шир бэлтгэсэн тухай хуурамч гэрчилгээ олгосон мал эмнэлэг, үржлийн нэгжийн үйл ажиллагаа явуулах эрхийг хасч, хохирлыг нөхөн төлүүлнэ. Малчин нь өрхийн баталгааны тэмдгийг бусдад ашиглуулахгүй байхыг бүрэн хариуцна.

8.3. Урамшууллын материалыг нэгтгэх, хянах явцад албан тушаалтны буруутай үйл ажиллагаанаас болж алдаа дутагдал гарсан тохиолдолд гарсан хохирлыг холбогдох хуулийн дагуу буруутай этгээд хариуцна.

8.4. Үйлдвэр хуурамч мэдээлэл гаргаж өгсөн эсхүл тогтоосон хугацаанд холбогдох мэдээллийг ирүүлээгүйгээс малчин, мал бүхий этгээдэд учирсан хохирлыг уг үйлдвэр бүрэн хариуцна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2013 оны 11 дүгээр
сарын 30-ны өдөр

Дугаар 398

Улаанбаатар
хот

Тогтоол, тогтоолын хавсралтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай

Засгийн газрын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг, Яамны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Засгийн газрын “Яамдын зохион байгуулалтын бүтцийг батлах тухай” 2012 оны 14 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр заалтын “ж” хэсэгт “2. Шинжлэх ухааны бодлого, зохицуулалтын газар” гэж нэмсүгэй.

2. Засгийн газрын “Яамдын зохион байгуулалтын бүтцийг батлах тухай” 2012 оны 14 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр заалтын “ж” хэсгийн “2, 3, 4” гэсэн дугаарлалтыг “3, 4, 5” гэж өөрчилсүгэй.

3. Засгийн газрын “Яамдын зохион байгуулалтын бүтцийг батлах тухай” 2012 оны 14 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр заалтын “ж” хэсгийн “3. Бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын “шинжлэх ухааны хэлтэстэй”” гэснийг хүчингүй болгосугай.

4. Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан Засгийн газрын 2012 оны 63 дугаар тогтоолын хавсралтаар баталсан “Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны үйл ажиллагааны стратеги, бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөр”-т оруулах өөрчлөлтийг хавсралт ёсоор баталсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.АЛТАНХУЯГ

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА**

Ч.САЙХАНБИЛЭГ

Засгийн газрын 2013 оны 398 дугаар
тогтоолын хавсралт

**БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМНЫ ҮЙЛ
АЖИЛЛАГААНЫ СТРАТЕГИ, БҮТЦИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН
ХӨТӨЛБӨРТ ОРУУЛАХ НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ**

1. “2.4. Үйл ажиллагааны стратегийн зорилт хэсэгт дор дурдсан нэмэлт оруулах:

2.4¹. Шинжлэх ухаан, технологийг хөгжүүлэх талаар судалгаа, бодлогын шинжилгээ хийх, хууль тогтоомж, бодлого, хөтөлбөрийн төсөл боловсруулах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, зохицуулах, бодлогын удирдамжаар хангах.”

2. “2.5. Үйл ажиллагааны гол зорилт хэсэгт дор дурдсан нэмэлт оруулах:

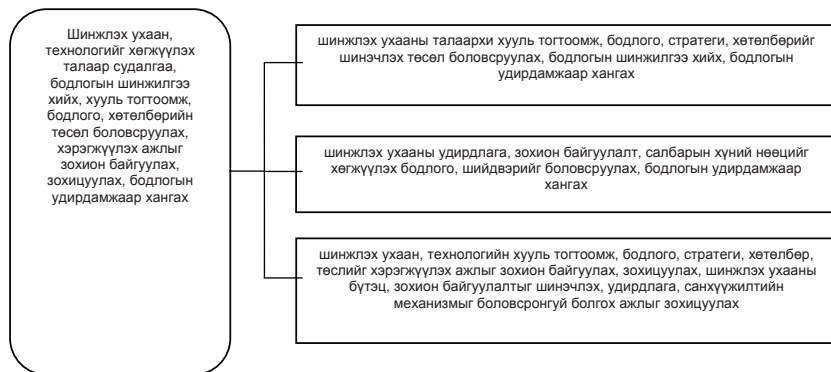
2.5.1¹. Үйл ажиллагааны стратегийн 1¹ дүгээр зорилтын хүрээнд:

2.5.1¹.1. шинжлэх ухааны талаархи хууль тогтоомж, бодлого, стратеги, хөтөлбөрийг шинэчлэх төсөл боловсруулах, бодлогын шинжилгээ хийх, бодлогын удирдамжаар хангах;

2.5.1¹.2. шинжлэх ухааны удирдлага, зохион байгуулалт, салбарын хүний нөөцийг хөгжүүлэх бодлого, шийдвэрийг боловсруулах, бодлогын удирдамжаар хангах;

2.5.1¹.3. шинжлэх ухаан, технологийн хууль тогтоомж, бодлого, стратеги, хөтөлбөр, төслийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, зохицуулах, шинжлэх ухааны бүтэц, зохион байгуулалтыг шинэчлэх, удирдлага, санхүүжилтийн механизмыг боловсронгуй болгох ажлыг зохицуулах.”

3. Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны үйл ажиллагааны стратегийн загварт дор дурдсан өөрчлөлт оруулах:

4. “3.3. Зохион байгуулалтын бүтэц хэсэгт дор дурдсан нэмэлт оруулах:

3.3.1¹ шинжлэх ухааны бодлого, зохицуулалтын асуудал хариуцсан зохион байгуулалтын бүтцийн нэгжийн үндсэн үүрэг, чиг үүрэг:

Энэ нэгж нь үйл ажиллагааны стратегийн нэгдүгээр¹ (дэд хэсэг) зорилтын хүрээнд шинжлэх ухаан, технологийг хөгжүүлэх талаар судалгаа, бодлогын шинжилгээ хийх, хууль тогтоомж, бодлого, хөтөлбөрийн болон төсөв, хөрөнгө оруулалтын төсөл боловсруулах, бодлогын удирдамжаар

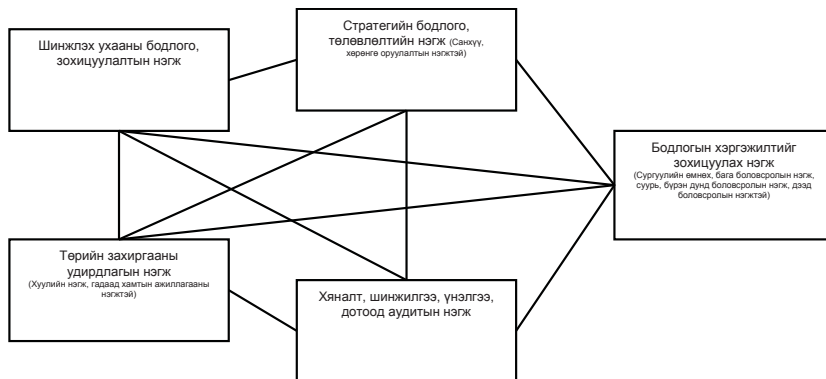
хангах үндсэн үүрэг хүлээж, шинжлэх ухааны талаархи хууль тогтоомж, бодлого, стратеги, хөтөлбөрийг шинэчлэх төсөл боловсруулах, бодлогын шинжилгээ хийх, бодлогын удирдамжаар хангах, шинжлэх ухааны удирдлага, зохион байгуулалт, салбарын хүний нөөцийн бодлого, шийдвэрийг боловсруулах, бодлогын удирдамжаар хангахад бүх талын дэмжлэг, үйлчилгээ үзүүлэх чиг үүрэг хэрэгжүүлнэ.

Энэ нэгжийн үйл ажиллагаа нь сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний шинжлэх ухааныг хөгжүүлэх, салбарын удирдлагын менежмент, хүний нөөц, эдийн засгийн бодлогын шинэчлэлийн баримт бичгүүд, хууль тогтоомжийн үзэл баримтлал, урт, дунд, богино хугацааны бодлого, стратеги, мастер төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн төсөл боловсруулах, олон нийтээр хэлэлцүүлэх, холбогдох байгууллагаар батлуулахад дэмжлэг үзүүлэх, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, зохицуулах, шинжлэх ухааны бүтэц, зохион байгуулалтыг шинэчлэх, удирдлага, санхүүжилтийн механизмыг боловсронгуй болгох ажлыг зохицуулах, салбарыг бодлогын удирдамжаар хангах, нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн эрэлтэд суурилсан шинжлэх ухаан, технологийн хөгжлийн оновчтой тогтолцоог бий болгох, үр дүнд суурилсан эрдэм шинжилгээ, судалгааг хэрэгжүүлэх, шинжлэх ухааны өрсөлдөх чадварыг бий болгож, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийн хөгжлийг хөтлөх үндэсний чадамжийг бүрдүүлэх, шинжлэх ухааны ажилтан, албан хаагчдын нийгмийн баталгаа, хөгжлийг хангахад чиглэгдэнэ.

Энэ нэгжийн удирдлага, ажилтнууд нь багаар ажиллаж ажлын байран дээр суралцахын зэрэгцээ бусад яамны зохион байгуулалтын ижил төрлийн бүтцийн нэгжийн удирдлага, ажилтнуудтай ажил төрөл, мэдлэг, ур чадвараа өсгөх чиглэлээр хамтран ажиллаж, аливаа асуудлыг зөвхөн салбарын төдийгүй, улсын хэмжээнд тогтолцооны онолд тулгуурлан асуудалд хандан ажиллаж, сайд, дэд сайд, төрийн нарийн бичгийн даргад зөвлөгөө, дэмжлэг үзүүлнэ.

Энэ нэгжийн үндсэн үйлчлүүлэгч нь сайд, дэд сайд, төрийн нарийн бичгийн дарга, шинжлэх ухааны байгууллага, эрдэмтэн, судлаач, иргэд байх бөгөөд шууд бус хэрэглэгч нь бусад яам, Засгийн газрын тохируулагч, хэрэгжүүлэгч агентлаг, нутгийн захиргааны байгууллага, их, дээд сургууль, шинжлэх ухааны байгууллага, төрийн болон төрийн бус байгууллага байна.

5. Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны үйл ажиллагааны стратеги, бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөрийн Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны үйл ажиллагааны бүтцийн тогтолцооны ерөнхий загварыг дор дурдсанаар өөрчлөх:

6. Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны үйл ажиллагааны стратеги, бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөрийн 2.4.1-ийн “шинжлэх ухаан, технологи”, 2.4.3, 2.5.1.3, 2.5.3.1, 3.3.3-ын нэг, хоёрдугаар өгүүлбэрийн “шинжлэх ухааны”, “шинжлэх ухаан, эрдэм шинжилгээний байгууллагыг”, 3.3.3-ын “шинжлэх ухаан, технологийн хууль тогтоомж, бодлого, стратеги, хөтөлбөр, төслийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, зохицуулах, шинжлэх ухааны бүтэц, зохион байгуулалтыг шинэчлэх, удирдлага, санхүүжилтийн механизмыг боловсронгуй болгох ажлыг зохицуулах, нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн эрэлтэд суурилсан шинжлэх ухаан, технологийн хөгжлийн оновчтой тогтолцоог бий болгох, үр дүнд суурилсан эрдэм шинжилгээ, судалгааг хэрэгжүүлэх, шинжлэх ухааны өрсөлдөх чадварыг бий болгож, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийн хөгжлийг хөтлөх үндэсний чадамжийг бүрдүүлэх, шинжлэх ухааны ажилтан, албан хаагчдын нийгмийн баталгаа, хөгжлийг хангахад” гэснийг тус тус хасах.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2013 оны 12 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 410

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Засгийн газрын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 2, Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 1, Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1 дэх хэсэг, Засгийн газрын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт дэвшүүлсэн зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Хүүхэд, залуучуудыг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор "Цахим тоглоомын газрын үйл ажиллагааг зохицуулах журам"-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэхүү журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хууль зүйн сайд Х.Тэмүүжин, Мэдээллийн технологи, шуудан, харилцаа холбооны газар (Ц.Жадамба)-т, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт тус тус даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.АЛТАНХУЯГ

ХУУЛЬ ЗҮЙН САЙД

Х.ТЭМҮҮЖИН

Засгийн газрын 2013 оны 410 дугаар
тогтоолын хавсралт

**ЦАХИМ ТОГЛООМЫН ГАЗРЫН ҮЙЛ
АЖИЛЛАГААГ ЗОХИЦУУЛАХ ЖУРАМ**

1. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү журмын зорилго нь цахим тоглоомын газрын үйлчилгээ эрхэлж байгаа болон шинээр эрхлэх иргэд, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаанд тавигдах нөхцөл шаардлагыг тогтоох, бүртгэх, хяналт тавихтай холбогдсон харилцааг зохицуулах замаар гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, хүүхдийн эрхийг хамгаалахад оршино.

1.2. Цахим тоглоомын газрын үйлчилгээ эрхлэх иргэн, хуулийн этгээд нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын холбогдох хууль, тогтоомж болон энэхүү журмыг мөрдлөг болгон ажиллана.

1.3. Интернет, компьютер болон сүлжээний технологи ашиглан тоглоом тоглуулах үйлчилгээг цахим тоглоомын газар гэнэ.

2. Ажлын байрны шаардлага

2.1. Интернет кафе, цахим тоглоомын үйлчилгээний газрууд тусдаа үйл ажиллагаа явуулах бөгөөд ажлын байр нь үйлчилгээ үзүүлэх таатай орчинг бүрдүүлж, ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөл нь эрүүл ахуйн шаардлага хангаж байгаа эсэхэд хөдөлмөрийн эрүүл ахуйн хяналтын улсын байцаагчийн дүгнэлтийг гаргуулсан байна.

2.2. Үйлчилгээ үзүүлж байгаа стандарт шаардлага хангасан ажлын байр нь гадна талдаа хаяг, цагийн хуваарийг байршуулсан байх ба бүртгэлийн гэрчилгээ, ажиллах дотоод журам, үйлчилгээний үнийн тариф, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх анхааруулга бүхий самбар (тамхи татах, согтууруулах ундааны зүйл, мансууруулах бодис хэрэглэхийг хатуу хориглосон тэмдэг, тэмдэглэгээ зэрэг)-ыг үйлчлүүлэгчдэд харагдахуйц газар ил байрлуулна.

2.3. Цахим тоглоомын үйлчилгээ үзүүлэх газар нь зуны улиралд (4 дүгээр сарын 1-нээс 10 дугаар сарын 1-нийг хүртэлх хугацаа) 21.00 цаг, өвлийн улиралд (10 дугаар сарын 1-нээс 4 дүгээр сарын 1-нийг хүртэлх хугацаа) 19.00 цаг хүртэл үйлчилнэ.

2.4. 12-16 хүртэлх насанд хүрээгүй хүүхдэд зуны улиралд 19 цаг, өвлийн улиралд 16 цаг хүртэл үйлчлэх бөгөөд өдөрт нэг удаа 2 цагаас илүүгүй хугацаагаар үйлчилнэ.

2.5. Цахим тоглоомын газрын үйлчилгээний ажилтан нь мэдээллийн технологийн анхан шатны мэдэгдэхүүнтэй энэ журмын 5.1-д заасан сургалтад хамрагдсан 20-иос дээш насны иргэн байна.

2.6. Ажлын байрны дотоод болон гадна орчинд камерын хяналтын систем суулгасан, энэхүү систем нь 21-ээс дээш хоногийн бичлэгийг хадгална.

2.7. Холбогдох хууль тогтоомжоор хориглосон цахим хуудсыг нээдэггүй тохиргооны программ хангамжийг компьютеруудад зайлшгүй суулгасан байх шаардлагатай.

2.8. Энэхүү журамд заасан чиглэлээр үйлчилгээ эрхэлж буй иргэн, хуулийн этгээд нь үйлчлүүлж байгаа хэрэглэгчдийн цахим үнэмлэхээр бүртгэлийг хөтлөх ба эрх бүхий байгууллагын шаардсаны дагуу шаардлагатай статистик мэдээллийг гаргаж өгнө.

3. Бүртгэлийн гэрчилгээ олгох, түр түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох

3.1. Цахим тоглоомын үйлчилгээний бүртгэлийн гэрчилгээг холбогдох эрүүл ахуй, ажлын байрны нөхцөл, галын аюулгүй байдлын дүгнэлт, цагдаагийн байгууллагын саналыг үндэслэн Харилцаа холбооны тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.3-т заасны дагуу Харилцаа холбооны зохицуулах хороо олгоно.

3.2. Бүртгэлийн гэрчилгээ олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох үйл ажиллагааг холбогдох хууль тогоомжийн дагуу зохицуулна.

3.3. Энэхүү журмын нөхцөл, шаардлагыг хангаж ажиллаагүй тохиолдолд бүртгэх байгууллага болон бусад эрх бүхий байгууллага нь зөрчлийг арилгах хүртэл үйлчилгээ эрхлэгчийн үйл ажиллагааг 7-гоос 14 хоног хүртэлх хугацаагаар түр түдгэлзүүлж, энэ талаар бүртгэлийн гэрчилгээ олгох эрх бүхий байгууллагад мэдэгдэнэ.

3.4. Цагдаа, хүүхэд хамгаалах байгууллага, онцгой байдлын болон мэргэжлийн хяналтын байгууллага нь тавьсан шаардлага, мэдэгдлийг удаа дараа биелүүлээгүй иргэн, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааг зогсоох, гэрчилгээг хүчингүй болгуулах талаар бүртгэлийн гэрчилгээ олгох байгууллагад санал тавьж шийдвэрлүүлнэ.

4. Хориглох зүйлс

4.1. Цахим тоглоомын газар нь дараах үйл ажиллагааг явуулахыг хориглоно:

4.1.1. орон сууцны нэг давхар, зоорины давхарт үйл ажиллагаа явуулах;

4.1.2. хуулиар хориглосон мөрийтэй тоглоом (казино) тоглуулах, түүнийг зохион байгуулах, терроризм, аллага, хүчирхийлэл, садар самуун сурталчилсан тоглоом тоглуулах;

4.1.3. энэхүү журамд заасан цахим тоглоомын үйлчилгээг 12 насанд хүрээгүй хүүхдэд үйлчлэх;

4.1.4. бичиг баримт, эд зүйлс барьцаалан иргэдэд үйлчлэх;

4.1.5. согтуурсан болон мансуурсан иргэнд үйлчлэх;

4.1.6. интернэт кафены үйл ажиллагаа явуулж байгаа газарт цахим тоглоом тоглуулах;

4.2. Энэхүү журмын 4.1.2-т заасан хориглосон тоглоомын жагсаалтыг Харилцаа холбооны зохицуулах хороо энэ төрлийн үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллагатай хамтарч батална.

5. Бусад

5.1. Энэ журамд заасан чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа иргэн, хуулийн этгээдэд хүүхдийн эрх, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, хүүхэдтэй харилцах харилцаа болон тоглоомонд донтон тоглох зэргээс урьдчилан сэргийлэх сургалт, сурталчилгаанд заавал хамрагдсан

байна. Сургалтыг энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллагатай хамтран зохион байгуулж болно.

5.2. Энэхүү журмыг зөрчсөн иргэн, хуулийн этгээдэд холбогдох хууль тогтоомжид заасан хариуцлага ногдуулна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2013 оны 12 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 411

Улаанбаатар
хот

Мэдээллийн ил тод байдлыг хангах нийтлэг журам батлах тухай

Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийн 22.2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Мэдээллийн ил тод байдлыг хангах нийтлэг журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хууль болон энэхүү тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг шуурхай зохион байгуулж, мэдээллийн ил тод байдлыг хангаж ажиллахыг Засгийн газрын гишүүд, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нар, бүх шатны төсөвт байгууллага, төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжийн удирдлагуудад үүрэг болгосугай.

3. Журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга Ч.Сайханбилэг, Мэдээллийн технологи, шуудан, харилцаа холбооны газрын дарга Ц.Жадамбаа нарт тус тус үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.АЛТАНХУЯГ

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА**

Ч.САЙХАНБИЛЭГ

Засгийн газрын 2013 оны 411 дүгээр
тогтоолын хавсралт

МЭДЭЭЛЛИЙН ИЛ ТОД БАЙДЛЫГ ХАНГАХ НИЙТЛЭГ ЖУРАМ

1. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Монгол Улсын “Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай” хууль (цаашид “хууль” гэх)-ийн 3 дугаар зүйлийн 3.1 дэх хэсэгт заасан байгууллага нь (цаашид “байгууллага” гэх), 7 дугаар зүйл, 8.1 дэх хэсэг, 9, 10 дугаар зүйлд заасан мэдээлэл (цаашид “хуульд заасан мэдээлэл” гэх)-ийг цахим хуудсанд оруулж, түгээх, ашиглахтай холбогдсон харилцааг энэхүү журмаар зохицуулна.

1.2. Байгууллага нь хууль болон энэхүү журамд нийцүүлэн өөрийн байгууллагын мэдээллийн ил тод байдлыг хангахаар дотоод журам боловсруулан мөрдөж болно.

2. Журмын нэр томъёоны тодорхойлолт

2.1. Энэ журамд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

2.1.1. “биет буюу физик түвшний халдлага” гэж мэдээллийн сан байрлах физик дэд бүтцэд зөвшөөрөлгүйгээр нэвтрэхийг;

2.1.2. “мэдээллийн сан” гэж энэхүү журмаар зохицуулагдах хуульд заасан мэдээллийн нэгдсэн ангилал код, индекс, арга зүй, стандартаар ижилтгэсэн баримт бичгийг шаардлагын дагуу цуглуулж, боловсруулж хадгалсан мэдээлэл, өгөгдлийн бүрдлийг;

2.1.3. “нягтаршуулж байрлуулах” гэж их хэмжээтэй цахим мэдээллийн сангийн багтаамжийг шахаж бага хэмжээтэй болгож байрлуулахыг;

2.1.4. “татаж авах боломжтой” гэж цахим хуудсан дахь мэдээллийг байршил, цаг хугацаа хамаарахгүйгээр тухайн тооцоолуурт (компьютер, хөдөлгөөнт холбооны бусад төхөөрөмжүүд) хадгалахыг;

2.1.5. “устгах” гэж цахим мэдээлэл, өгөгдлийг мэдээллийн сангаас дахин ашиглах боломжгүйгээр арилгахыг;

2.1.6. “цахим мэдээллийн архив бүртгэлийн автоматжуулсан систем” гэж компьютер дээр тусгай зориулалтын бүртгэлийн

программд оруулсан өгөгдөл, мэдээлэлд хандах, засварлах, нэмэх ажиллагааг хялбаршуулсан системийг;

2.1.7. “цахим бичиг баримтын мэдээллийн анхдагч байдал” гэж мэдээллийн санд цахим бичиг баримтыг боловсруулахдаа засвар, өөрчлөлт оруулаагүй анхдагч хувилбарыг;

2.1.8. “цахим хэлбэрт оруулах” гэж цаасан суурьтай мэдээлэл, өгөгдлийг компьютерт хөрвүүлж цахим баримт бичиг үүсгэхийг.

3. Мэдээллийг цахим хуудсанд оруулах, цахим хуудасны мэдээллийн сан үүсгэх, түгээх

3.1. Байгууллага нь цахим хуудасны агуулга, бүтэц, хөгжүүлэлтэд тавигдах шаардлагыг тодорхойлсон MNS 6285:2011 Монгол Улсын стандартыг хангасан албан ёсны цахим хуудсыг үүсгэж, хуульд заасан мэдээллийг ойлгомжтой байдлаар байрлуулж, олон нийтэд түгээнэ.

3.2. Байгууллага нь хуульд заасан мэдээллийг нэгдсэн цахим хуудсанд тухай бүр байрлуулах үүрэг хүлээнэ.

3.3. Байгууллагын удирдлага нь энэ журмын 3.1 болон 3.2-т заасан цахим хуудсанд хуульд заасан мэдээллийг оруулах, өөрчлөх, устгах, хэвийн тасралтгүй үйл ажиллагааг ханган ажиллах асуудлыг хариуцсан ажилтныг (цаашид “эрх бүхий ажилтан” гэх) томилж, үйл ажиллагаанд нь хяналт тавина.

3.4. Эрх бүхий ажилтан нь албан ёсны эх сурвалжийг үндэслэн хуульд заасан мэдээллийг цахим хэлбэрт оруулан, татаж авах боломжтой, ойлгомжтой байдлаар цахим хуудсанд байрлуулж мэдээллийн сан үүсгэнэ.

3.5. Хуульд заасан мэдээллийг видео, аудио хэлбэрээр цахим хуудсанд байрлуулж болно.

3.6. Хуульд заасан мэдээллийг тухайн цахим хуудсанд ачаалал үүсгэхгүй байдлаар нягтаршуулж байрлуулна.

3.7. Хуульд заасан мэдээллийг цахим хуудас, цахим мэдээллийн самбар болон түүнтэй дүйцэхүйц форматаар хэрэглэгчийн төхөөрөмжид түгээх боломжтой байна.

3.8. Хуульд заасан мэдээллийг шинэчилсэн, өөрчилсөн тохиолдолд өмнөх мэдээллээ цахим хуудасны “архив” хэсэгт хадгалж, энэ тухай мэдээллийг байрлуулна.

3.9. Байгууллага нь хуульд заасан шаардлагатай мэдээллийг англи болон бусад хэл дээр орчуулж цахим хуудсанд байрлуулна.

4. Цахим хуудаснаас мэдээлэл авах, ашиглах

4.1. Байгууллага нь өөрийн цахим хуудас дахь мэдээллийн сангаас хуульд заасан мэдээллийг иргэн, хуулийн этгээд саадгүй авах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

4.2. Байгууллагын цахим хуудас дахь мэдээлэл нь албан ёсны байх тул иргэн, хуулийн этгээд нь сургалт, судалгаа, шинжилгээ, мэдээллийн зорилгоор ашиглаж болно.

4.3. Иргэн, хуулийн этгээд тухайн байгууллагын цахим хуудас дахь мэдээллийг ашиглахдаа эх үүсвэрийг нь заасан байна.

4.4. Иргэн, хуулийн этгээд нь цахим хуудсанд байрлуулсан мэдээллийг хууль бусаар ашиглахыг хориглоно.

5. Цахим хуудасны мэдээллийн сангийн тасралтгүй үйл ажиллагааг хангах

5.1. Цахим хуудсанд мэдээлэл байрлуулах, шинэчилэх, өөрчлөх, устгах эрхийг албан ёсны эх сурвалжийг үндэслэн зөвхөн эрх бүхий ажилтан эзэмшинэ.

5.2. Байгууллага нь хуулийн 7.1.5, 9.1.1-9.1.4, 9.2.1-9.2.3-т заасан мэдээллийг хуульд тусгайлан заасан хугацаанд, бусад мэдээллийг тогтмол эсвэл тухай бүр шинэчилж, цахим хуудасны хэвийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж ажиллана.

5.3. Байгууллага нь хуульд заасан мэдээллийг цахим хуудаснаас иргэн, хуулийн этгээд ойлгомжтой байдлаар шууд, саадгүй авах боломжийг бүрдүүлж, тасралтгүй хэвийн ажиллуулах нөхцөлийг дэвшилтэт технологитой уялдуулан байнга хөгжүүлнэ.

5.4. Байгууллага нь цахим мэдээллийн архив бүртгэлийг хийж улирал бүр, шаардлагатай бол тухай бүр мэдээллийг татаж авч тохиромжтой хэлбэрээр архивлан хадгална.

5.5. Байгууллага нь цахим бичиг баримтын мэдээллийн анхдагч байдлыг хангахын тулд цахим гарын үсгийн тогтолцоог нэвтрүүлнэ.

5.6. Мэдээллийн санд оруулах цахим бичиг баримтыг боловсруулахдаа “Монгол хэлний компьютерийн орчны тогтолцоо”, “Кирилл болон монгол үсгийн нэгдсэн код” MNS 5552:2005 стандартыг мөрдлөг болгоно.

6. Цахим хуудасны мэдээллийн сангийн хадгалалт,
хамгаалалтын найдвартай байдлыг хангах

6.1. Эрх бүхий ажилтан нь цахим хуудасны систем болон цахим мэдээллийн архив бүртгэлийн автоматжуулсан системд нэвтрэх эрхийн нууцлалыг хангах үүрэг хүлээн ажиллана.

6.2. Үндэсний дата төв нь байгууллагын сервер, мэдээллийн технологийн тоног төхөөрөмжийг зориулалтын орчинд байршуулан биет буюу физик түвшний халдлагаас хамгаалах, хадгалах, тэдгээрийн аюулгүй байдал, найдвартай ажиллагааг хангах ажлыг тухайн байгууллагатай хийсэн гэрээний дагуу хариуцан ажиллана.

6.3. Байгууллага нь өөрийн цахим хуудсанд техникийн алдаа, аюулгүй байдлын зөрчил, саатал гарсан нөхцөлд даруй шалтгааныг нь тодруулан шаардлагатай гэж үзвэл Тагнуулын ерөнхий газар, Үндэсний дата төвд яаралтай мэдэгдэж хамтран ажиллана.

6.4. Эрх бүхий ажилтан нь албан ёсны эх сурвалжийг үндэслэн мэдээлэл байрлуулах, шинэчилэх, өөрчлөхдөө цахим хуудсанд гэмтэл, саатал учруулахгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлэн ажиллана.

6.5. Үндэсний дата төв нь аюулгүй ажиллагааг хангах зорилгоор тухайн байгууллагад өөрийн цахим хуудасны аюулгүй байдлын цоорхойг арилгах, засвар шинэчлэлтийг тогтмол хийх, цахим хуудсыг ажиллуулахтай холбоотой дүрэм журам, стандарт, бусад бодлогын бичиг баримтыг дагаж мөрдөх талаар заавар, зөвлөмж өгч болно.

6.6. Мэдээллийн сангийн аюулгүй байдлыг бүрдүүлэхдээ MNS ISO 17799:2007, MNS ISO/IEC 27001:209; MNS ISO/IEC 13335-1:2009 стандартуудыг мөрдлөг болгон ажиллана.

7. Хууль тогтоомжид заасан бусад мэдээллийн
ил тод байдлыг хангах

7.1. Байгууллага нь хуулийн 7, 8, 9, 10 дугаар зүйлд заасан мэдээллээс гадна дараах мэдээллийг ил тод мэдээлнэ. Үүнд:

7.1.1. Худалдан авалтын төлөвлөгөө;

7.1.2. Хөрөнгө оруулалтын дэлгэрэнгүй мэдээлэл;

7.1.3. Богино болон урт хугацааны зээл, татаас;

7.1.4. Халамжийн зардал;

7.1.5. Дотоод аудитын үнэлгээ;

7.1.6. Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүд болон шинээр ажилд орсон албан хаагчийн талаархи мэдээлэл;

7.1.7. Удирдлагуудын гадаад томилолтын талаархи мэдээлэл томилолт бүрээр;

7.1.8. Байгууллагын зардлаар суралцагчдын талаархи мэдээлэл.

8. Хариуцлага, хяналт, хэрэгжилт

8.1. Мэдээллийн технологи, шуудан, харилцаа холбооны газар нь хуулийн 22.1.2-т заасан үүрэг хүлээнэ.

8.2. Мэдээллийн технологи, шуудан, харилцаа холбооны газар нь энэ журмын 3.2-т заасан нэгдсэн цахим хуудсыг боловсруулах, ашиглалт үйлчилгээг нь хариуцах үүрэг хүлээнэ.

8.3. Энэхүү журмыг зөрчсөнөөс байгууллагын үйл ажиллагаа, мэдээллийн аюулгүй байдалд хохирол учирсан, ба эмзэг байдал үүссэн тохиолдолд буруутай этгээдэд холбогдох хуульд заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2013 оны 12 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 412

Улаанбаатар
хот

Журамд өөрчлөлт оруулах тухай

Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2, 7 дугаар зүйлийн 7.1-ийг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Журам батлах тухай" Засгийн газрын 2010 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдрийн 172 дугаар тогтоолоор баталсан "Түүхэн үйл явдлын ой,

тэмдэглэлт өдрийг тэмдэглэх, гавьяат үйлстнийг алдаршуулах, дурсгалыг нь мөнхжүүлэх журам”-ын “4.1.2. Багш нарын өдөр-жил бүрийн 2 дугаар сарын эхний Ням гараг” гэснийг “4.1.2. Багш нарын өдөр-жил бүрийн 10 дугаар сарын 5-ны өдөр” гэж өөрчилсүгэй.

2. Журамд орсон өөрчлөлтийг 2014-2015 оны хичээлийн жилээс эхлэн мөрдөж ажиллахыг Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд Л.Гантөмөрт даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.АЛТАНХУЯГ

**БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ
УХААНЫ САЙД**

Л.ГАНТӨМӨР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2013 оны 12 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 415

Улаанбаатар
хот

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 33.2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын бүтцийг шинэчлэн тогтоох тухай” Засгийн газрын 2008 оны 12 дугаар сарын 24-ний өдрийн 67 дугаар тогтоолын 4 дүгээр зүйлийн “Хүнс, хөдөө аж ахуй, жижиг, дунд үйлдвэрийн газар” гэснийг “Үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн газар” гэж өөрчилсүгэй.

2. Аймгийн Үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн газрын орон тооны хязгаарыг 15-40 байхаар тогтоосугай.

3. Үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн газрын орон тоог үйлдвэрлэл, үйлчилгээний цар хүрээтэй нь уялдуулан батлагдсан орон тооны хязгаарт багтаан аймаг бүрт ялгаатай тогтоож, бүтэц, чиг үүргийг батлахыг Үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн сайд Х.Баттулгад даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.АЛТАНХУЯГ

ҮЙЛДВЭР, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН САЙД

Х.БАТТУЛГА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2013 оны 12 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 416

Улаанбаатар
хот

Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай

Улсын Их Хурлын 2012 оны 37 дугаар тогтоол, Засгийн газрын 2012-2016 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Засгийн газрын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Эрүүл насжилт, настны эрүүл мэнд” үндэсний хөтөлбөрийг 1 дүгээр, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг 2 дугаар хавсралт ёсоор тус тус баталсугай.

2. Үндэсний хөтөлбөр, төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай төсвийг жил бүрийн улсын төсөв болон гадаадын зээл, тусламж, төсөл хөтөлбөртэй уялдуулан санхүүжүүлэх арга хэмжээ авч ажиллахыг Сангийн сайд Ч.Улаан, Эрүүл мэндийн сайд Н.Удвал нарт даалгасугай.

3. Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг жил бүрийн 1 дүгээр сард багтаан Эрүүл мэндийн яаманд ирүүлж байхыг холбогдох сайд, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт, төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцын нэгдсэн тайланг жил бүрийн II улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулж байхыг Эрүүл мэндийн сайд Н.Удвалд тус тус үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.АЛТАНХУЯГ

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД

Н.УДВАЛ

Засгийн газрын 2013 оны 416 дугаар
тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

“ЭРҮҮЛ НАСЖИЛТ, НАСТНЫ ЭРҮҮЛ МЭНД” ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Үндэслэл

Дэлхий нийт XXI зууныг “Насжилтын зуун” хэмээн нэрлэж, 2002 онд Мадрид хотноо Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагаас 156 орны Засгийн газрын тэргүүнүүд оролцсон Ерөнхий чуулганаараа насжилтын асуудлаархи олон улсын төлөвлөгөөг хэлэлцэж, Улс төрийн тунхаглалыг гарган, бүс нутаг, гишүүн орнуудад насжилтын асуудлаар өөрийн онцлог

байдлыг тусгасан бодлогын баримт бичгийг боловсруулан мөрдөж ажиллахыг зөвлөсөн.

Манай улсын хувьд УИХ-ын 2004 оны 21 дүгээр тогтоолоор “Монгол Улсын төрөөс хүн амын хөгжлийн талаар баримтлах бодлого”-ыг баталж, 2004-2015 он хүртэл баримтлах хүн амын хөгжлийн бодлогоо тодорхойлж, хүн амын тогтвортой өсөлтийг хангаж, хүн ардаа урт удаан, эрүүл энх, бүтээлчээр амьдрах, хөгжих таатай орчинг бүрдүүлэх зорилготойгоор хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын 1998 оны 130 дугаар тогтоолоор “Ахмад настны эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын үндэсний хөтөлбөр”-ийг 1999-2003 онд хэрэгжүүлж хөтөлбөрийн үнэлгээг хийсний үндсэн дээр Засгийн газрын 2003 оны 271 тоот тогтоолоор нэмэлт, өөрчлөлт оруулан 2004-2008 онд үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлсэн. Олон улсын насжилтын асуудлаархи тунхаглал, төлөвлөгөө (2002 он), Ахмад настны эрхийн тунхаглал (1991 он), Ази, номхон далайн бүс нутгийн Насжилтын асуудлаархи Шанхайн стратеги (2002 он) Монгол улсын хүн амын хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх хүрээнд урт хугацааны бодлогын чиглэлийг тодорхойлсон “Монгол Улсын хүн амын насжилтын асуудлаархи үндэсний стратеги”-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 156 дугаар тогтоолоор сайшаасан нь нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэх үйл явцад насжилт, насжилтыг угтах, настны аж байдал, эрүүл мэндийн чиглэлд холбогдох яам, байгууллага, салбар дундын хамтын ажиллагааны уялдаа холбоог хангах шаардлагатай байгааг тусгасан баримт бичиг болсон юм.

Тус стратеги нь хүн амыг насжилтын үйл явцад бэлтгэх, ахмад настны аж байдлыг сайжруулах талаар 2030 он хүртэл баримтлах урт хугацааны бодлогын баримт бичиг бөгөөд хүн амын насны бүтцэд гарч буй өөрчлөлт, хандлагад тулгуурлан төлөвлөлтийг ойрын ирээдүйн болон жил бүрээр боловсруулан нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, холбогдох яамд, байгууллагуудын үйл ажиллагаатай уялдуулан төлөвлөх замаар хэрэгжүүлэхийг заасан. Цаашид тус стратегийн хэрэгжилтийг хангахад салбар дундын үйл ажиллагааг зохион байгуулахын тулд үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжүүлэх зайлшгүй шаардлагатай байна.

Иймд Шинэчлэлийн Засгийн газрын мөрийн хөтөлбөрт туссан “Эрүүл чийрэг Монгол хүн” хөтөлбөр, “Монгол Улсын хүн амын насжилтын асуудлаархи үндэсний стратеги”-ийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор “Эрүүл насжилт, настны эрүүл мэнд” үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулав.

Хоёр. Зорилго, зорилт

2.1. Зорилго:

Хүн амын эрүүл, идэвхтэй насжилтыг дэмжин, настны эрүүл мэнд, халамж, хамгаалал, нийгмийн оролцоог сайжруулан настны амьдралын чанарыг дээшлүүлэхэд оршино.

2.2. Зорилт

1. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих хууль эрх зүй, нийгэм, эдийн засгийн таатай орчинг бүрдүүлэх;

2. Настны эрүүл мэндийг дэмжих, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх;

3. Настны хөгжил, хамгаалал, нийгмийн амьдралд оролцох оролцоог дээшлүүлэх;

4. Эрүүл мэндийн цогц тусламж, үйлчилгээг настны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн өргөжүүлэх.

Гурав. Баримтлах зарчим

Энэхүү хөтөлбөр нь дараах үндсэн зарчимд тулгуурлана. Үүнд:

3.1. Настны хэрэгцээнд тулгуурлах;

3.2. Настны нэр төрийг өргөх, бие даасан байдал, оролцоог хангах;

3.3. Салбар хоорондын хамтын ажиллагаанд тулгуурлах;

3.4. Эрүүл мэнд, нийгмийн чанартай тусламж, үйлчилгээг тэгш хүртээх;

3.5. Хот, хөдөөгийн онцлог байдлыг харгалзах;

3.6. Жендерийн тэгш байдлыг хангах.

Дөрөв. Хэрэгжүүлэх хугацаа

Хөтөлбөрийг 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

I үе шат 2014-2017 он

II үе шат 2018-2020 он

Тав. Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

Зорилт 1. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих хууль
эрх зүй, нийгэм, эдийн засгийн таатай
орчинг бүрдүүлэх

Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээ:

1. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах шийдвэр гаргагчдын түвшинд салбар дундын оролцоог хангасан дэд зөвлөлийг Эрүүл мэндийн дэд сайдаар удирдуулан байгуулах;

2. Дэд зөвлөлийн ажлын албаны үүргийг Геронтологийн үндэсний төв гүйцэтгэх;

3. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх орон нутгийн дэд хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлэх;

4. Эрүүл насжилт, настны эрүүл мэндтэй холбоотой хууль эрхзүйн орчны үнэлгээ хийж, зөвлөмж боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг Засгийн газрын хуралдаанд хэлэлцүүлэх;

5. Настанд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, баг, хороо, сум, дүүргийг шалгаруулах удирдамжийг олон улсын жишиг үзүүлэлтийн дагуу боловсруулж, шалгаруулах үйл ажиллагааг зохион байгуулах;

6. Монгол хүний насжилт, настны эрүүл мэндийн талаархи эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг өргөжүүлж, мэдээллийн нэгдсэн сан бий болгох;

7. Хүн амын эрүүл насжилт, настны эрүүл мэнд, хөдөлмөр эрхлэлтийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй төрийн, төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн байгууллагыг дэмжих үйл ажиллагааг зохион байгуулах.

Хүрэх үр дүн:

1. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих салбар хоорондын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх эрх зүйн орчин бүрдэн, төрийн бодлого шийдвэрийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлснээр хууль эрх зүй, нийгэм, эдийн засгийн таатай орчин бүрдэнэ.

2. Нийгмийн зүгээс настанд хандах эерэг хандлага бэхжинэ.

3. Настны хөгжил, хамгаалал, нийгмийн амьдралын оролцоо сайжирсан байна.

4. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих, настанд ээлтэй дүүрэг, сум, хороо, баг, аж ахуйн нэгж, байгууллага, ажлын байр, зам, талбай бий болно.

5. Хүн амыг эрүүл насжилтын талаар нотолгоонд тулгуурласан мэдээллээр хангах, судалгаа, сургалт, мэдээллийн тогтолцоо бүрдсэн байна.

Зорилт 2. Настны эрүүл мэндийг дэмжих, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх

Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээ:

1. Настанд зөв хооллолт, дасгал хөдөлгөөнөөр тогтмол хичээллэх үйл ажиллагааг дэмжих мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах;

2. Осол, гэмтлээс сэргийлэх сургалт, сурталчилгааг зорилтот бүлгэд зохион байгуулах;

3. Архи, тамхины хор уршигийн тухай, архи тамхинаас гарсан сайн туршлагын талаар сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах;

4. Орон нутагт настанд зориулсан явуулын сургалт, сурталчилгаа, урьдчилан сэргийлэх үзлэг зохион байгуулах;

5. Настны сэтгэцийн эрүүл мэндийн байдлыг дэмжих, олон нийт, байгууллага, хамт олонд тулгуурласан үйл ажиллагааг дэмжин өргөжүүлэх;

6. Настанд эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх, олон эмийн хэрэглээг бууруулах сургалт, сурталчилгааг өргөжүүлэх.

Хүрэх үр дүн:

1. Эрүүл зан үйл, амьдралын хэв маягийг хэвшүүлж, осол, гэмтэлд өртөх эрсдэлийг бууруулж, Монгол хүний эрүүл, урт наслалтыг дэмжсэнээр дундаж нас уртасна.

2. Хүн амын хорт зуршлын хэрэглээ буурна.

3. Эмийн зохистой хэрэглээний түвшин нэмэгдэнэ.

Зорилт 3. Настны хөгжил, хамгаалал, нийгмийн амьдралд оролцох оролцоог дээшлүүлэх

Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээ:

1. Настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих;

2. Тэтгэвэрт гарахын өмнө болон гарсны дараах сургалтын төв, дамжаа, ангийг үүсгэн байгуулж, сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, сургалт зохион байгуулах;

3. Настны сайн туршлагыг судлах, дэмжих, нэвтрүүлэх;

4. Настны сайн дурын болон үүсгэл санаачлагын байгууллага, настанд үйлчлэх төв, настны хөгжлийн төв, клуб зэрэг төрөл бүрийн байгууллагуудын талаар олон улсын туршлагыг судалж, өөрийн оронд боломжит хэлбэрүүдийг нутагшуулах;

5. Настанд зориулсан асрамжийн үйлчилгээг өргөжүүлэх;

6. Хүний хөгжлийн төвүүдийг байгуулж, бүтэц, зохион байгуулалтад эрүүл насжилт, настны эрүүл мэндийг дэмжих нэгж, хэсгийг оруулах.

Хүрэх үр дүн:

1. Тэтгэвэрт гарахын өмнө болон гарсны дараа настан нь мэргэжлийн чиг хандлага бүхий төрөл бүрийн ажлын байранд ажиллах мэдлэг, чадварыг эзэмших сургалтанд хамрагдсанаар хөдөлмөр эрхлэх боломжтой болж, хөдөлмөр эрхлэлт дэмжигдэн тэдний орлого, нийгмийн оролцоо дээшилнэ.

2. Настанд чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудын тоо болон настанд үзүүлэх үйлчилгээний төрөл нэмэгдэнэ.

Зорилт 4. Эрүүл мэндийн цогц тусламж, үйлчилгээг настны хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн өргөжүүлэх

Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээ:

1. Улсын хэмжээнд настны эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх эрүүл мэндийн байгууллагуудын нэр, төрлийг өргөжүүлж, бүтэц зохион байгуулалт, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох;

2. Геронтологи, гериатрийн салбар өндөр хөгжсөн орны туршлагыг судалж, эх орондоо нутагшуулах;

3. Үндэсний түвшинд настны эрүүл мэндийн чиглэлээр лавлагаа тусламж үзүүлэх Геронтологийн үндэсний төвийн шинэ барилгыг ашиглалтад оруулж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр ханган ажиллуулах;

4. Геронтологи, гериатрийн мэргэжлээр хүний нөөцийн чадавхийг дээшлүүлэх;

5. Настанд гэрээр үзүүлэх олон мэргэжлийн багийн тусламжийн хамрах хүрээг өргөжүүлэх, чанарыг сайжруулах.

Хүрэх үр дүн:

1. Улсын хэмжээнд геронтологи, гериатрийн мэргэжлийн бие даасан байдал хангагдаж, геронтологи, гериатрийн салбар өндөр хөгжсөн орны туршлагаас судалж, Монгол Улсдаа нутагшуулан хэрэгжүүлснээр настанд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмж сайжирч, настан тусламж, үйлчилгээг хүлээгдэл, чирэгдэлгүй хүртэнэ.

2. Настанд үзүүлэх тусламж, үйлчилгээний нэр төрөл нэмэгдэж, шаардлагагүй эмнэлэгт хэвтэлт цөөрч, эмнэлгийн ачаалал буурна.

Зургаа. Санхүүжилт

Улсын төсөв, Олон улсын байгууллагын хандив тусламж, Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн төсөвт тусган санхүүжүүлнэ.

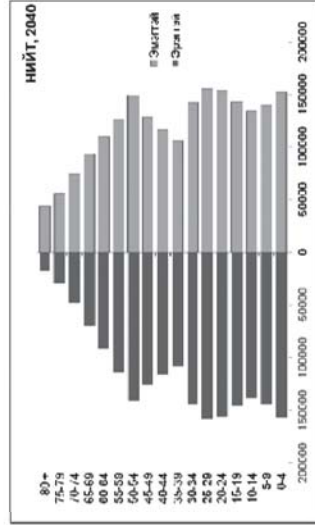
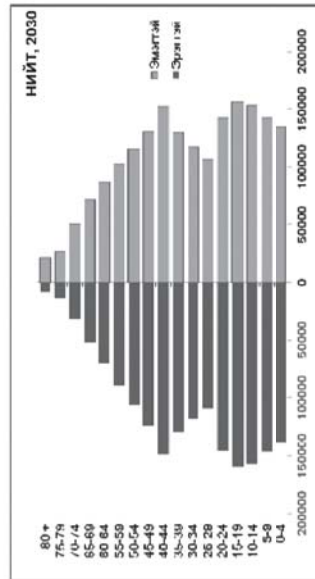
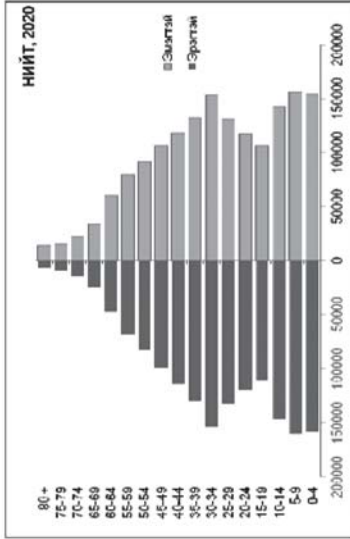
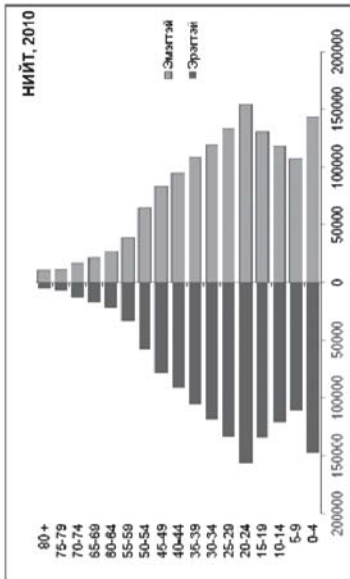
Долоо. Хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт

№	Шалгуур үзүүлэлт	Өнөөгийн түвшин	2017 онд хүрэх түвшин
Зорилт 1. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих нийгэм, эдийн засгийн ээлтэй орчинг бүрдүүлэх зорилтын хүрээнд			
1.	Настанд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, хороо, баг, сум, дүүргийн тоо	Настанд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, хороо, баг, сум, дүүрэг байхгүй байна.	Настанд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, хороо, баг, сум, дүүргийг бий болгосон байна.
2.	Албан байгууллага, аж ахуйн нэгжүүд ажилтнуудынхаа эрүүл насжилтыг дэмжих үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулах	Албан байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд харилцан адилгүй байна.	Албан байгууллага, аж ахуйн нэгж эрүүл насжилтыг дэмжих ажлын байрыг бий болгож, үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулдаг болно.

Зорилт 2. Настны эрүүл мэндийг дэмжих, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх зорилтын хүрээнд			
1.	Хоол тэжээлийн дуталд орох эрсдэлтэй настны хувь	31 хувь	20 хүртэл хувиар бууруулна.
2.	Хоол тэжээлийн дуталтай настны хувь	3.1 хувь	30 хүртэл хувиар бууруулна.
3.	Дасгал хөдөлгөөний хомсдолтой буюу жингийн илүүдэл, таргалалттай настны хувь	17.4 хувь	30 хүртэл хувиар бууруулна.
4.	Танин мэдэхүйн чадварын бууралт	Танин мэдэхүйн чадварын бууралт 16.1 хувь	Танин мэдэхүйн чадварын бууралтыг 20 хүртэл хувь багасгана
Зорилт 3. Настны хөгжил, хамгаалал, нийгмийн амьдралд оролцох оролцоог дээшлүүлэх зорилтын хүрээнд			
1.	Настны хөдөлмөр эрхлэлтийн хувь	8.3 хувь	15 хувьд хүргэх
2.	Тэтгэвэрт гарахын өмнөх, гарсны дараах сургалтын хөтөлбөр	Байхгүй	3 хөтөлбөр
3.	Тэтгэвэрт гарах настуудад зориулсан сургалтын төв/ Third age institute/	Байхгүй	1
Зорилт 4. Эрүүл мэндийн цогц тусламж үйлчилгээг настны хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд			
1.	Геронтологи, гериатрийн чиглэлээр мэргэшсэн мэргэжилтний тоо	Мэргэшсэн гериатрийн эмч 6 ажиллаж байна. Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний 2-р шатлалд насны сувилахуйгаар мэргэшсэн сувилагч одоогоор байхгүй. Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний анхан шатлалд ажиллаж байгаа настны сувилахуйн давтан сургалтад хамрагдсан сувилагчийн хувь-0.2 хувь	Мэргэшсэн гериатрийн эмчийн тоог 15-д хүргэх Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний 2-р шатлалд настны сувилахуйгаар мэргэшсэн ажиллавал зохих сувилагчийн тоог 50 хувьд хүргэх Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний анхан шатлалд ажиллаж байгаа настны сувилахуйн давтан сургалтад хамрагдсан сувилагчийн эзлэх хувийг 10 хувьд хүргэх
2.	Эрүүл мэндийн байгууллага дахь Гериатрийн тусламж үзүүлэх нэгжийн тоо	1 төв 16 кабинет	1 төв 21-ээс дээш кабинет
3.	Гэрийн тусламж авсан настны тоо	1.4 хувь	20 хувь хүртэл нэмэгдүүлэх

Хүн амын нас хүйсийн суварга, 2010-2040 он

Монгол Улсын хүн амын тоо, хэтийн төлөв байдал

Нас	Улсын дүн		2015				2020				"Б" хувилбар
			Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	
	Бүгд	Эрэгтэй	1 356 157	1 382 844	2 983 508	1 471 677	1 511 831	3 216 543	1 580 245	1 636 298	
0-4	291 427	147 978	143 449	107 059	290 132	147 098	156 575	312 128	158 264	153 864	
5-9	218 130	111 071	107 059	117 889	217 790	110 820	143 034	316 561	160 291	156 270	
10-14	239 025	121 136	117 889	117 889	217 790	110 820	106 970	289 745	146 800	142 945	
15-19	265 300	134 211	131 089	131 089	238 537	120 760	117 777	217 405	110 511	106 894	
20-24	310 802	156 738	154 064	154 064	264 292	133 408	130 884	237 775	120 132	117 643	
25-29	267 183	133 882	133 301	133 301	308 937	155 240	153 697	262 983	132 323	130 660	
30-34	238 013	118 794	119 219	119 219	264 983	132 121	132 862	306 860	153 532	153 328	
35-39	214 494	106 008	108 486	108 486	235 244	116 599	118 645	262 488	130 101	132 387	
40-44	186 128	91 130	94 998	94 998	210 802	103 153	107 649	231 894	113 949	117 945	
45-49	161 997	78 653	83 344	83 344	181 436	87 626	93 810	206 288	99 714	106 574	
50-54	123 257	58 416	64 841	64 841	155 822	74 195	81 627	175 416	83 183	92 233	
55-59	72 285	33 462	38 823	38 823	116 303	53 610	62 693	147 944	68 571	79 373	
60-64	49 473	22 096	27 377	27 377	66 309	29 497	36 812	107 546	47 614	59 932	
65-69	38 176	17 218	20 958	20 958	43 493	18 357	25 136	58 960	24 747	34 213	
70-74	29 258	13 033	16 225	16 225	31 597	13 262	18 335	36 601	14 266	22 335	
75-79	18 564	7 221	11 343	11 343	22 347	9 081	13 266	24 590	9 302	15 288	
80+	15 489	5 110	10 379	10 379	17 819	5 760	12 059	21 359	6 945	14 414	

НЭР ТОМЪЁОНЫ ТАЙЛБАР

1. Амьдралын мөчлөг, насны ангилал	-Хүн судлаачид, хүн ам зүйн судлаачид, хүн амын бүртгэл, тооллого хариуцсан ажилтнууд, нийгмийн эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүд, эдийн засагчид гэх мэт олон төрөл чиглэлийн ажил мэргэжлийн хүмүүс хүний амьдралыг янз бүрийн өнцгөөс нь авч үзэн, тодорхой үе шат болгон ангилсан ангилал
2. Настан	-55 ба түүнээс дээш насны эмэгтэй, 60 ба түүнээс дээш насны эрэгтэйчүүдийг оруулан тооцно
3. Хөгшрөх насны үе	-эмэгтэй 55-84 нас, эрэгтэй 60-84 нас
4. Хижээл нас	-эмэгтэй 45-54 нас, эрэгтэй 50-59 нас
5. Ахимаг нас	-эмэгтэй 55-64 нас, эрэгтэй 60-64 нас
6. Ахмад нас	-65-74 нас (хүйсний ялгаагүй)
7. Өтөл нас	-75-84 нас (хүйсний ялгаагүй)
8. Өндөр нас	-85 түүнээс дээш нас (хүйсний ялгаагүй)

**Засгийн газрын 2013 оны 416 дугаар
 тогтоолын 2 дугаар хавсралт**
**“ЭРҮҮЛ НАСЖИЛТ, НАСТНЫ ЭРҮҮЛ МЭНД” ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙГ
 ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Хугацаа	Хүрэх үр дүн	Шалгуур үзүүлэлт	Хариуцах байгууллага	Хамтран ажиллах байгууллага	Зардал төсөвлөх үйл ажиллагаа	Төсөв (сая төгрөгөөр)
Зорилт 1. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих хууль эрх зүй, нийгэм, эдийн засгийн таатай орчин бүрдүүлэх								
1.1	Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх салбар дундын дэд зөвлөлийг байгуулж, зөвлөлийн ажлын албаны үүргийг Геронтологийн үндэсний төв гүйцэтгэн ажиллах	2014-2020	Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай удирдлагын бүгэц бий болсон байна.	Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх салбар дундын зөвлөл тогтмол ажилладаг болсон байна.	ЭМЯ, ХАХНХЯ	ХЯ, ЭЗХЯ, СЯ, ХЗЯ,БШУЯ, БХБЯ	Улаанбаатар хотод ажиллах зөвлөл	6.3
1.2	Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх орон нутгийн дэд хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлэх	2014-2020	Орон нутагт хөтөлбөр хэрэгжих эрх зүйн орчин бүрдэнэ.	Хөтөлбөр боловсруулсан байна. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувь	Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга	Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага	21 аймаг, 9 дүүрэгт хэрэгжүүлнэ.	Орон нутгийн төсөв
1.3	Эрүүл насжилт, настны эрүүл мэндэд холбогдох хууль эрх зүйн орчны судалгаа хийж, үнэлгээ хийж, зөвлөмж боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг ЗГ-ын хуралдаанд хэлэлцүүлэх (Насданд гэрээр үзүүлэх тусламж үйлчилгээний зардлыг халамжаас санхүүжүүлэх, хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, Наснууд бужиг, спорт, чирэгжүүлэлт, филмес, клубуудээр хөнгөлөлтэй үнэ, даатгалаар үйлчлүүлэх)	2015	Холбогдох хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг боловсруулж хүргүүлсэн байна.	Үнэлээний тайлан, зөвлөмж, нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл	ЭМЯ, ГҮТ	ХЗЯ, ХАХНХЯ, ХЯ, ЭЗХЯ, СЯ, Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага	2014 онд 4 аймаг, 16 сум, 4 дүүрэгт судалгаа хийх	28.3

1.4	Настанд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, баг, хороо, сүм, дүүргийг шалгаруулах удирдамжийг боловсруулж шалгаруулах үйл ажиллагааг зохион байгуулах	2015-2020	-Настанд ээлтэй байгууллага, хамт олон, сумыг шалгаруулах удирдамж чиглэлийг боловсруулсан байна. -Удирдамжийн дагуу уралдаан зарлаж, байгууллага, аж ахуйн нэгж, баг, хороо, сүм, дүүргийг бусчилан үнэлгээ хийн, шалгаруулж, тайланг хэлэлцэнэ.	-Боловсруулсан удирдамж -Хийсэн ажлын тоо, цар хүрээ -Хэлэлцсэн тайлангийн тоо -Шалгарсан байгууллага, аж ахуйн нэгж, хороо, сүм, дүүргийн тоо	Дэд зөвлөл	Яамд, нутгийн захиргааны байгууллага, орон нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Олон улсын байгууллага	Жил болгон удирдамж боловсруулах 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг байгуулж, удирдамжийн дагуу үйл ажиллагаа явуулах, тайлан хүлээж авах, бусчилсан үнэлгээ хийх, шалгаруулах үйл ажиллагааг тасралтгүй 7 жилийн турш явуулна	128.6
1.5	Настнаа хүндлэн дээдлэх зан үйл, соёл, уламжлалаа хадгалах, нийгмийн эерэг хандлагыг дэмжих мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааг явуулах телевизийн нэвтрүүлэгтэй болж тогтмол үйл ажиллагааг явуулах	2015-2020	Настанд хандах нийгмийн эерэг хандлага сайжирна.	-МСС-ны тоо -Судалгааны тайлан -Нэвтрүүлгийн тоо -Үзэгчдийн тоо	ЭМЯ, ГУТ	БШУЯ, ЭМХТ, НЭМҮТ, албан байгууллага, аж ахуйн нэгжүүд, ТББ	Жил бүр -сургалтын гарын авлага бэлтгэх -сурлагч бэлтгэх 2 өдрийн сургалтыг 4 бүсэд 1, хотод 1, нийт 5 удаа тус бүр 60 хүнд -сурталчилгааг олон нийтийн радио телевизээр жилд 3 удаа хөтөлбөрийн хугацаанд явуулна.	152.0
1.6	Монгол хүний насжилтын талаархи эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг олон улсын жишигт хүрсэн аргачлалаар явуулж өргөжүүлж, мэдээний сан бий болгох	2014-2017	Бодлого боловсруулагч, шийдвэр гаргагчдыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй мэдээллээр тасралтгүй хангана.	-Мэдээллийн сангай болсон байна. Хийгдсэн эрдэм шинжилгээ судалгааны тоо	ЭМЯ, ДЭМБ, ГУТ	ЭМДС	Хөтөлбөрийн хугацаанд 4 төрлийн улсын хэмжээний судалгааг жил бүр явуулж, мэдээний сан бий болгох	1741.9

1.7	Байгууллага, аж ахуйн нэгж бүр ажилтнаа эрүүл нөхцөлийг дэмжих (ажлын байрны дасгал хийх, зөв хооллох, спорт, чийрэгжүүлэлтийн танхимаар үйлчлүүлэх боломж нөхцлөөр хангах, урьдчилан сэргийлэх үзлэгт жил бүр оруулах, эрүүлжүүлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулах, амралт, сувиллын газар амраах г.м) үйл ажиллагааны зардлыг жил бүрийн төсөвтөө тусган санхүүжүүлэх	2015-2020	Албан байгууллага, аж ахуйн нэгжүүд ажилтнуудынхаа эрүүл мэндэд анхаарал тавих хариуцлагыг тодорхой болгож хэрэгжүүлснээр хүн амын эрүүл насжилт нэмэгдэнэ.	-Хэрэгжүүлсэн байгууллагын тоо -Хэрэгжүүлсэн ажлын тоо	ЭМЯ, СЯ	Бүх яамд, байгууллага, аж ахуйн нэгж, Аймаг, нийслэлийн засаг дарга, өөрөө удирдах байгууллага	Үндэсний зөвлөл тайлан хүлээж авч, дүгнэж хяналт тавьж ажиллах	Орон нутгийн төсөв
1.8	Хүн амын эрүүл насжилт, настны эрүүл мэнд, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн, ТББ, хувийн хэвшлийн байгууллагыг судлах, дэмжих, хамтран ажиллах	2015-2020	Эрүүл нөхжилт, настны эрүүл мэндийг дэмжих нийгмийн оролцоо сайжирна.	-Авч хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны тайлан, тоо -Дэмжлэг авсан байгууллагын тоо	ХААНХЯ, ЭМЯ	ХҮЕГ, ГҮТ, НДЭГ, СЗҮТ, байгууллага, аж ахуйн нэгж	Төрийн, ТББ, хувийн хэвшлийн байгууллагыг судлах, үнэлгээ хийх (7 жилийн турш жилд 1 удаа 10 хүний бүрэлдэхүүнтэй баг ажиллана)	11.3
2.1	Настанд зөв хооллолтыг дэмжих мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах	2015-2020	Настны эрүүл мэндийг дэмжих, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх	-Зохион байгуулсан үйл ажиллагааны тоо, хамрагдсан настны тоо	ЭМЯ, НЭМҮТ, ГҮТ	Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллага, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага	-гарын авлага (жилд 1 кино, 10 зөвлөмж, 2 ном) Боловсруулах -сургагч багш бэлтгэх (жилд 4 бүс, УБ хотод 5 удаа тус бүр 60 хүнд) -сурталчилгаа хийх (Улирал тугамд 1 нүүр мэдээллийг гаргах сонинд, жилд 3 удаа ТВ-ээр) Энэхүү ажлыг хөтөлбөрийн хугацаанд жил бүр хийнэ	178.6

<p>2.2</p>	<p>Хүн амын идэвхтэй дасгал хөдөлгөөнөөр тогтмол хичээллэх үйл ажиллагааг дэмжих, тэмцээн, уралдаан зохион байгуулах, сургалтыг тогтмол явуулах</p>	<p>2014-2020</p>	<p>Иргэд эрүүл амьдралын хэвцлийг баримтладаг болно. Хөдөлгөөний хомсдолос шалтгаалан үүсэх өвчлөлийн тоо буурна. Хүн амын эрүүл мэнд сайжирна.</p>	<p>-МСС-ны тоо, чанар</p>	<p>ССАЖЯ</p>	<p>ЭМЯ, ГҮТ НЭМҮТ, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Аймаг, Нийслэлийн засаг дарга</p>	<p>Жил бүр -дасгал хөдөлгөөний 2 жор боловсруулах (2 жор хийж 10000 хувь хэвлэж, орон нутгаар дэлгэрүүлэх, 10 зөвлөмж) -сурталч багш бэлтгэх (4 бус, УБ хотод 5 удаа тус бүр 60 хүнд) -сургалт зохион байгуулах - сурталчилгаа хийх (Улирал тугамд 1 нүүр мэдээллийг сонинд гаргах, жилд 3 удаа TV-ээр)</p>	<p>78.9</p>
<p>2.3</p>	<p>Ахуйн болон зам тээврийн осол, гэмтлээс сэргийлэх сургалт, сурталчилгааг зорилтот бүтлийнхэнд зохион байгуулах</p>	<p>2015-2020</p>	<p>Ахуйн болон зам тээврийн осол, гэмтэлд өртөх эрсдэл буурснаар тэдгээрээс шалтгаалах нас баралт, өвчлөлийн тоо буурна.</p>	<p>-МСС-ны тоо, чанар -Настанд хүрсэн зөвлөмж номны тоо</p>	<p>ЭМЯ, ЭМДС</p>	<p>БХБЯ, ЗТЯ, НЭМҮТ, ГҮТ, ГССЗТ, ЭМХТ, ЗЦГ Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Аймаг, Нийслэлийн засаг дарга</p>	<p>Хөтөлбөрийн хугацаанд жилийн давтамжтайгаар -гарын авлага (1 кино, 5 зөвлөмж, 2 ном) боловсруулах -Сурталчилгаа хийх (Улирал тугамд 1 нүүр мэдээллийг сонинд гаргах, жилд 3 удаа TV-ээр)</p>	<p>72.2</p>
<p>2.4</p>	<p>Осол, гэмтлээс сэргийлэх аюулгүй гадаад ба дотоод орныг бүрдүүлэх үйл ажиллагааг байгууллага, нэгж, шатлал бүрт зохион байгуулах</p>	<p>2014-2020</p>	<p>Настанд ээлтэй орчин бүрдэж, настныг Үнэлт, бэртэл, гэмтлээс урьдчилан сэргийлнэ.</p>	<p>-Настанд ээлтэй орчин бүрдүүлсэн байгууллага, нэгжийн тоо, хийсэн ажлын тоо</p>	<p>БХБЯ</p>	<p>ЭМЯ, ГҮТ, Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Аймаг, Нийслэлийн засаг дарга, аж ахуйн нэгж, хургууль, хэрэгжилтийг хянах, үнэлгээ хийх</p>	<p>Ээлтэй орчин бүрдүүлэх стандарт, удирдажигий яамд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад хургууль, хэрэгжилтийг хянах, үнэлгээ хийх</p>	<p>Орон нутгийн төсөв</p>

2.5	Орон нутагт явуулын сургалт, сурталчилгаа зохион байгуулах, урьдчилан сэргийлэх үзлэг зохион байгуулах	2014-2020	Орон нутгийн настанд хүрэх эрүүл мэндийн тусламжийн хүртээмж сайжирч, өвчний эрт илрүүлэг нэмэгдэнэ. Нاستны эрүүл мэндийн боловсрол дээшилнэ.	Зохион байгуулсан явуулын сургалт сурталчилгааны тоо, явуулын үзлэг шинжилгээнд хамрагдсан хүний тоо	ЭМЯ, ЭМДС	ГҮТ, Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллага, ХААНХЯ, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Аймаг, нийслэлийн засаг дарга	Явуулын сургалт, сурталчилгаа, урьдчилан сэргийлэх үзлэгийг аялсадсан баг, хороонд жилд 2 удаа 6-10 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр зохион байгуулах	Орон нутгийн төсөв, бүсэд эх үүсвэр
2.6	Настны сэтгэцийн эрүүл мэндийн байдлыг дэмжих олон нийт, хамт олонд тулгуурласан сургалт, видео хичээл, уулзалт зохион байгуулах, гарын авлага, зөвлөмж боловсруулах,	2015-2020	Настны сэтгэцийн эрүүл мэндийг дэмжих сургалт, сурталчилгааг нийт хүн амын дунд эрчимтэй явуулах. Настны сэтгэцийн эрүүл мэндийн байдал дээшилнэ, өвчлөл буурна.	-Нийгэм хамт олонд тулгуурласан үйл ажиллагааны тоо, төрөл, хамрагдсан настны тоо	ЭМЯ, ГҮТ	СЭМУТ, НЭМУТ, ХААНХЯ, бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллага, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Аймаг, нийслэлийн засаг дарга	Жил бүр тогтмол -гарын авлага (1 кино, 10 зөвлөмж, 2 ном) боловсруулах -сургалт зохион байгуулах (4 бүс, УБ хотод 5 удаа тус бүр 60 хүнд) -хамт олонд тулгуурласан үйл ажиллагаа (Жилд 2 удаа ярилцлага, уулзалт, сургалт Г.М) зохион байгуулах	70.3
2.7	Настны сэтгэл гутрал, айдас, сэтгэл түгшил, тэнгэрэл, ганцаардлаас сэргийлэх сургалт, сурталчилгааг явуулах	2015-2020	Настан сэтгэл гутрал, түгшил, айдас, тэнгэрэл, ганцаардлаас сэргийлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх мэдлэгтэй болно. Настны сэтгэцийн эрүүл мэнд сайжирна.	-Сургалт, сурталчилгааны тоо -Хамрагдсан хүний тоо	ЭМЯ, ЭМДС, ГҮТ	СЭМУТ, бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллага, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Аймаг, нийслэлийн засаг дарга	Хөтөлбөрийн хугацаанд жил болгон -гарын авлага (кино, зөвлөмж, ном) боловсруулах -сургалч багш бэлтгэх (4 бүс, УБ хотод 5 удаа тус бүр 60 хүнд) -сургалт зохион байгуулах -сурталчилгаа хийх (жилд 4 удаа сонингийн 1 нуур дүүрэн мэдээлэл гаргах, жилд 2 удаа радио нэвтрүүлэг хийж орон даяар цацах)	58.2

2.8	Настанд эмийн зохистой хэрэглээ, олон эмийн хэрэглээг бууруулах сургалт, сурталчилгааг өргөжүүлэх	2015-2020	Настны эмийн зөв, зохистой хэрэглээг төлөвшинө.	-Гаргасан гарын авлагын тоо -Сургалт, сурталчилгааны тоо -Хамрагдсан хүний тоо	ЭМЯ, ГҮТ	Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллага	-гарын авлага (жил болгон 1 кино, 2 зөвлөмж, 1 ном) боловсруулах -сургагч багш бэлтгэх (жил болгон 4 бүс, УБ хотод 5 удаа тус бүр 60 хүнд) -жил болгон сургалт зохион байгуулах -сурталчилгаа хийх (жил болгон 4 удаа сонингийн 1 нүр дүүрэн мэдээлэл гаргах, жилд 2 удаа радио нэвтрүүлэг хийж орон даяар цацах)	57.1
2.9	Настныг цаг агаарын аюултай үзэгдэл (агаарын температурын өсчөлөө өөрчлөлт, хүчтэй асдар бороо, цас), агаарын бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх арга зам, анхны тусламж үзүүлэх чиглэлээр мэдлэг олгох сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах	2015-2020	Настнууд байгалийн болон цаг агаарын өөрчлөлийн үед өөртөө болон бусдад туслах мэдлэг чадвартай болсон байна.	Зохيون байгуулсан сургалт, боловсрогдсон гарын авлагын тоо	БОНХЯ	ЭМЯ, Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллага	Жил бүр тогтмол нийт хүн амд чиглэсэн сурталчилгаа -2 удаа Настанд зориулсан гарын авлага (2 кино, 5 төрлийн зөвлөмж, 2 гарын авлага) Боловсруулах -сургалт зохион байгуулах (4 бүс, УБ хотод 5 удаа тус бүр 60 хүнд) -хамт олонд тулгуурласан үйл ажиллагаа (жилд 2 удаа ярилцлага, уулзалт, г.м) зохион байгуулах	57.1

Зорилт 3. Насгын хөгжил, хамгаалал, нийгмийн амьдралд оролцох оролцоог дээшлүүлэх

3.1	Насгын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр бодлогын санал, зөвлөмж, боловсруулах, зорилтод бүтээгд чиглэсэн үйл ажиллагааг зохион байгуулах (Болноососон цагаар, ээлхээр, улирлаар, гэрээгээр ажиллах болон төрлийн хэлбэрийг бий болгох, судалгааг бий болгох, ХАА, газар тариалан, үйлчилгээний салбарт ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, хөшүүрэг, механизмыг бий болгох)	Насгнүүдын хөдөлмөр эрхлэлт, орлого, нийгмийн оролцоо дээшилнэ.	ХАХНХЯ, ГҮТ, ТББ, Орон нутгийн өөрөө удирдах байгууллага	Хөтөлбөрийн хугацаанд жил болгон Насгын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих 11 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг байгуулж, бодлогын санал, зөвлөмжийг боловсруулж, холбогдох эрх бүхий байгууллагаар шийдвэрлүүлэх	115.5
3.2	Насгнүүдын мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ, настанд хөдөлмөр эрхлэхэд зүүчлэх үйлчилгээг бий болгох	Насгнүүдын мэдлэг туршлагаа бусадтай хявааглах тэдний хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөшүүрэг болно.	ХЯ	21 аймаг, нийслэлд насгнүүдын мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх 8 ажилтантай зүүчлэх товчоо тус бүр нэгийг байгуулах	
3.3	Тэтгэвэрт гарахын өмнөх насныхан болон настанд зориулсан албан ба албан бус сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах сургалч багш нарыг бэлтгэх, мэдлэг олгох сургалтыг аймаг дүүрэг, сумын Насан туршийн боловсролын төвийн нэгжийг түшиглэн явуулах	Сургалтын хөтөлбөрүүдийг боловсруулж сургалч багш бэлтгэсэн байна. Тэтгэвэрт гарахын өмнөх насныхан болон ахмад наснуудад зориулсан сургалт зохион байгуулагдсан байна	БШУЯ, ЭМЯ	Хөтөлбөрийг боловсруулах 9 хинтэй ажлын хэсэг байгуулах Сургалч багшийг бүсчлэн бэлтгэх сургалт зохион байгуулах Сургалтыг орон нутгийн нэгжид зохион байгуулах.	46.7
3.4	Тэтгэвэрт гарахын өмнө болон гарсны дараах сургалтын төв, дамжаа, сайн дурын клубүүдийг аймаг, дүүрэг, сумын Насан туршийн боловсролын төвийн нэгжийг түшиглэн байгуулах	Насгнүүд тэтгэвэрт гарсны дараах амьдралаа эртнээс төлөвлөх, эрүүл, идэвхтэй амьдрах суурь тавигдана.	БШУЯ, ЭМЯ, ХАХНХЯ	Жилийн давтамжтайгаар УБ хот, 4 бүсэд тус бүр 1 сургалтын төв байгуулах	1584.0

3.5	Тэтгэвэрт гарахын өмнөх насныхан болон настанд зориулсан насан туршийн боловсрол олгох сургалч багш нарын мэргэжил дээшлүүлэх сургалтыг Насан туршийн боловсролын үндэсний болон аймаг, дүүргийн төвүүдээр дамжуулан зохион байгуулах	2015-2020	Хөтөлбөргүүдийн дагуу сургалт явуулах багшлах боловсон хүчнээр хангагдаж, -Зохион сургалтуудыг зохион байгуулна.	-Бэлтгэгдсэн боловсон хүчний тоо -Зохион байгуулсан сургалтын тоо	БШУЯ, ЭМЯ	Г.Т., нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Аймаг, нийслэлийн засаг дарга	70.2	Сургалч багш бэлтгэх сургалтыг УБ хот, 4 бүсэд жилд 1 удаа тус бүр 60 хүнд зохион байгуулна. (жил болгон)
3.6	Насны сайн туршлагыг судлах, дэмжих, сурталчлах, өргөжүүлэх	2014-2016	Наснуудын сайн туршлагыг дэмжин сурталчилснаар тэдний нийгмийн орлоцоо, амьдралын чанар дээшилнэ.	Сайн туршлагын тоо	ЭМЯ, Г.Т., ЭМДС	ХЯ, ХАХНХЯ	10.8	Наснуудын сайн туршлагын талланг хүлээн авах, олон нийтийн хэвлэл, мэдээллээр жилд нэг удаа ахмадын баяраар сурталчлах 3 жилийн турш тасралтгүй явуулах
3.7	Насны сайн дурын болон үсгэл санаачлагын байгууллага, настанд үйлчлэх төв, насны хөгжлийн төв, клуб, өдөр өнжүүлэх бүлэг, сэргээн засалтын төв зэрэг төрөл бүрийн байгууллагуудын талаар олон улсын туршлагыг судалж, өөрийн оронд боломжит хэлбэрүүдийг нугалшуулах	2014-2020	Настанд чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллагуудын тоо нэмэгдэж, настанд үзүүлэх үйлчилгээний үйлчилгээнүүдийн тоо, төрөл нэмэгдэнэ.	Байгуулсан төв, клуб, байгууллагын тоо, үйл ажиллагааны хүрээ	ХАХНХЯ	ЭМЯ, ЭЗХЯ, Г.Т., төрийн ба хувийн хэвшил	2377.4	Жил тутамд Япон, БНСУ, Австрали зэрэг орнуудад 10 хүний бүрэлдэхүүнтэй танилцах аялал хийнэ. (Жил болгон)
3.8	Настанд зориулсан асрамжийн газрыг байгуулах	2016-2020	Настанд зориулсан асрамжийн үйлчилгээг өргөжүүлэх зорилгоор асрамжийн газрыг байгуулснаар настанд үзүүлэх асрамжийн үйлчилгээний хүртээмж, чанар сайжирна.	Настанд зориулсан асрамжийн үйлчилгээний нэр, төрөл тоо	ХАХНХЯ, ЭЗХЯ	ЭМЯ	Асрамжийн газар 2 жилд 1-ийг байгуулах	Нийгмийн халамжийн сан, бусад эх үүсвэр
3.9	Настанд гэрээр үзүүлэх тусламж, үйлчилгээний зардлыг халамж, даатгалын сангаас санхүүжүүлэх эрх зүйн орчинг бий болгох	2016-2020	Настнууд хэрэгцээ шаардлагадаа нийцсэн тусламжийг гэрээр авах боломж бүрдэнэ.	Гэрээр үзүүлэх тусламж, үйлчилгээний санхүүжилтийн хэмжээ	ХАХНХЯ	ЭМЯ, НХҮЕГ, НДЕГ	35.1	11 Хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг байгуулж, хуульд оруулах саналыг боловсруулж батлуулна.

Зорилт 4. Эрүүл мэндийн цогц тусламж үйлчилгээг настын хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн өргөжүүлэх

4.1	Улсын хэмжээнд настанд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх эрүүл мэндийн байгууллагуудын нэр, төрлийг өргөжүүлж, бүтэц зохион байгуулалт, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох	2014-2020	Настанд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ шатлал бүрт боловсронгуй болно.	Үйл ажиллагааны нэр төрөл, онцлог, хүртээмж	ЭМЯ	ГҮТ	-холобогдох стандарт, журам, удирдамж, эрх зүйн актыг боловсруулж батлуулах -мэргэжил арга зүйн удирдлагаар эрүүл мэндийн байгууллагуудыг хангах (хөгөлбөрийн хугацаанд жил бүр явуулна)	225.8
4.2	Үндэсний түвшинд лавлагаа тусламж үзүүлэх Геронтологийн үндэсний төвийн шинэ барилгыг ашиглалтад оруулж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр ханган ажиллуулах	2014-2018	Настанд геронтологи, гериатрийн чиглэлээр эрүүл мэндийн чанарын өндөр түвшний тусламж үйлчилгээг хүлээгдэл, чирэгдэлгүй авна. Геронтологийн үндэсний лавлагаа төвийн үзүүлэх тусламж үйлчилгээний нэр төрөл нэмэгдэж, тусламж үйлчилгээний чанар сайжирч, үйл ажиллагаа бэхжинэ.	-Ашиглалтад оруулсан барилга -Тоног төхөөрөмжийн тоо	ЭМЯ, СЯ	ЭЗХЯ	Тус бүр 1 ширхэг СТ, MRI, долпер, рентген, 3D эхо, зорхний эхо, биохими, нян судлал, иммунологийн лабораторийн багаж, тоног төхөөрөмж, урвалж	7236.5
4.3	Геронтологи, гериатрийн мэргэжлээр хүний нөөцийн чадавхийг дээшлүүлэх сургалтыг зохион байгуулж, суралцуулах	2014-2020	Настанд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг чанартай, оновчтой хүргэх мэргэжлэсэн боловсон хүчнээр хангалтана.	Суралцах төгссөн эмнэлгийн мэргэжилтний тоо	ЭМЯ, ЭМХТ, Эрүүл мэндийг дэмжих сан	СЯ, ГҮТ	Жил бүр Австрали, Япон, БНСУ-д мэргэшүүлэх болон давтан сургалтад жилд 6 хүнийг хамруулах	787.6
4.4	Аймаг дүүргийн нэгдсэн эмнэлгийн гериатрийн кабинетын үйл ажиллагааг дэмжин, настанд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг анхан ба 2 дахь шатлалд үзүүлэх эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг чадавхижуулах сургалтыг зохион байгуулах	2014-2020	Анхан ба 2 дахь шатлалыг настны чиглэлээр мэргэшсэн хүний нөөцөөр бүрэн хангана. Настанд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар сайжирна. Настанд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар шатлал бүрт сайжирна.	Анхан ба 2 шатлал дахь мэргэшсэн боловсон хүчний тоо Суралцсан мэргэжилтний тоо	ЭМЯ	ЭМХТ ГҮТ, ЭМШУИС, Аймаг дүүргийн эрүүл мэндийн байгууллагууд	Жил бүр Төрийн сангийн санхүүжилтээр жилд 30 гериатр эмч, 30 гериатр сувилагчийг сургана.	120.9

4.5	Геронтологийн гериатрийн салбар өндөр хөгжсөн орнуудын туршлагыг газар дээр нь очиж гериатрийн багаар судлах, танилцах аялал зохион байгуулах	2014-2015	Геронтологийн гериатр өндөр хөгжсөн орны туршлагыг судалж, өөрийн оронд нутагшуулах боломж нөхцлийг судална.	Туршлага судалсан орны тоо	ЭМЯ, СЯ	ЭМХТ, ГҮТ	Жил бүр Австрали, Япон, БНСУ-д 9 хүний бүрэлдэхүүнтэй багийн явуулах	63.4
4.6	Геронтологийн гериатрийн салбар өндөр хөгжсөн орны туршлагыг эх орондоо нутагшуулах	2016-2018	Геронтологийн гериатр өндөр хөгжсөн орны туршлагаас Монгол улсдаа нутагшуулж, хэрэгжүүлснээр настанд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар сайжирна.	Нутагшуулсан туршлагын тоо, үр дүн	ЭМЯ, ЭМХТ, ГҮТ	Эрүүл мэндийн бүх шатны байгууллага	Жил бүр бодлогын зөвлөмж боловсруулах 9 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг томилогдон ажиллана.	283.3
4.7	Эрүүл мэндийн V бүлгийн настанд гэрээр үзүүлэх олон мэргэжлийн багийн тусламжийн хамрах хүрээг өргөжүүлэх, чанарыг сайжруулах	2014-2020	Эрүүл мэндийн V бүлгийн настанд үзүүлэх гэрлийн тусламж үйлчилгээ сайжирч, шаардлагагүй эмнэлэгт хэвтэлт цөөрч, эмнэлгийн ачаалал буурна.	Гэрээр тусламж авсан настны тоо	ЭМЯ, ГҮТ	Эрүүл мэндийн анхан ба хоёрдугаар бүр настанд гэрээр шатгалын байгууллага	-Анхан, II, III шатгалын эрүүл мэндийн байгууллага бүр настанд гэрээр тусламж үзүүлэх багтай болох - Холбогдох байгууллагын дэмжлэг авч ажиллах	35.6
4.8	Настанд зориулсан хамт олонд тулгуурласан сэргээн засалтын төрөл бүрийн хэлбэрийг бий болгох, дэмжих, сурталчлах үйл ажиллагааг зохион байгуулах	2014-2016	Настнуудын шаардлагагүй эмнэлэгт хандалт буурна, өвчлөл буурна. Настнуудын нийгмийн идэвх, оролцоо сайжирна.	Нэмэгдсэн тоо, төрөл Хамрагдсан настны тоо	ЭМЯ, ГҮТ	Ахмадын байгууллага, ТББ, Эрүүл мэндийн анхан ба хоёрдугаар шатгалын байгууллага	Жилийн давтамжтайгаар 3 жилийн турш ак ахуйн нэгжүүдэд дасгал, бясалгал, сэтгэл засал эмчилгээ, дэмжих бүлэг зэрэг хэлбэрүүдийг бий болгох ХОТСЗ-ыг хөгжүүлэх жилийн анныг зохион байгуулах, тайлан хүлээж авах, дүгнэх	18.3
Хөтөлбөрийн нийт төсвийн дүн								15,651,8
								(15 тэрбум 651 сая 800 мянган төгрөг)

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2013 оны 12 дугаар
сарын 21-ний өдөр

Дугаар 420

Улаанбаатар
хот

Цөм сүргийн үржлийн аж ахуйн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай

Малын удмын сан, эрүүл мэндийг хамгаалах тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.2.1, 4.2.7, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.5, Иргэний хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.3 дахь хэсгийг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Дундговь, Өмнөговь, Увс, Завхан, Булган, Говь-Алтай, Хөвсгөл, Баянхонгор, Сүхбаатар, Хэнтий, Дорнод болон Төв аймгийн “Цөм сүргийн үржлийн аж ахуй” төрийн өмчит үйлдвэрийн газрыг Үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн яамны харъяа Малын удмын сангийн үндэсний төвийн орон нутаг дахь салбар болгон аж ахуйн тооцоон дээр ажиллуулсугай.

2. Дундговь, Өмнөговь, Увс, Завхан, Булган, Говь-Алтай, Хөвсгөл, Баянхонгор, Сүхбаатар, Хэнтий, Дорнод болон Төв аймгийн “Цөм сүргийн үржлийн аж ахуй” төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын үндсэн болон эргэлтийн хөрөнгийг өр, авлагын хамт Малын удмын сангийн үндэсний төвд шилжүүлж, “Цөм сүргийн үржлийн аж ахуй” төрийн өмчит үйлдвэрийн газруудын үйл ажиллагааг зохих журмын дагуу дуусгавар болгох арга хэмжээ авахыг Төрийн өмчийн хороо (Д.Цогтбаатар)-нд үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.АЛТАНХУЯГ

ҮЙЛДВЭР, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН САЙД

Х.БАТТУЛГА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2013 оны 12 дугаар
сарын 21-ний өдөр

Дугаар 423

Улаанбаатар
хот

Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийн 2014 оны хэмжээг тогтоох тухай

Иргэний эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1, 8.1.3 дахь заалтыг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын ажилтны сард төлөх эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийн хэмжээг түүний сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын 4 хувь, үүнээс ажил олгогч 2 хувь, ажилтан 2 хувь байхаар тус тус тогтоож, 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн мөрдсүгэй.

2. Төрөөс эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийг нь хариуцдаг иргэд, их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвийн суралцагч, малчин, ял эдэлж байгаа хоригдол болон Иргэний эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.11-д заасан иргэний эрүүл мэндийн даатгалын сарын шимтгэлийн хэмжээг тус тус 670 төгрөгөөр, гадаадын иргэн, харъяалалгүй хүний эрүүл мэндийн даатгалын сарын шимтгэлийн хэмжээг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээний 6 хувьтай тэнцүү байхаар тогтоож, 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн мөрдсүгэй.

3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Эрүүл мэндийн даатгалын 2012 оны шимтгэлийн хэмжээг тогтоох тухай” Засгийн газрын 2012 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн 195 дугаар тогтоолыг 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.АЛТАНХУЯГ

**ХҮН АМЫН ХӨГЖИЛ, НИЙГМИЙН
ХАМГААЛЛЫН САЙД**

С.ЭРДЭНЭ

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакци.
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот

И-мэйл: turiin_medelel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 3.25

Индекс: 14003